

**Právnická fakulta Masarykovy univerzity
obor Právo a právní věda
Katedra právní teorie**

První nařízené setkání s mediátorem podle občanského soudního řádu – právně teoretické aspekty

Diplomová práce

Dita Ondráčková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Martina Urbanová, Ph.D.

Brno 2019

Bibliografický záznam

Autor:	Dita Ondráčková Právnická fakulta, Masarykova univerzita Katedra právní teorie
Název práce:	První nařízené setkání s mediátorem podle občanského soudního řádu – právně teoretické aspekty
Studijní program:	Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Martina Urbanová, Ph.D.
Akademický rok:	2019
Počet stran:	78
Klíčová slova:	mediace, mediátor, první nařízené setkání s mediátorem, zákon o mediaci, občanský soudní řád, věcný záměr civilního řádu soudního

Bibliografic record

Author: Dita Ondráčková
Faculty of Law, Masaryk University
Department of Legal Theory

Title of Thesis: The first ordered meeting with a mediator according to the Code of Civil Procedure – legally theoretical aspects

Degree Programme: Law and Legal science

Field of Study: Law

Supervisor: doc. PhDr. Martina Urbanová, Ph.D.

Academic Year: 2019

Number of Pages: 78

Keywords: mediation, mediator, the first ordered meeting with mediator, the Mediation Act, Code of Civil Procedure, Substantive Intention of the Code of Civil Procedure

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na první nařízené setkání s mediátorem z pohledu občanského soudního řádu. V teoretické části práce jsou definovány základní pojmy, fáze mediacce a její principy. Práce posuzuje efektivitu nařízeného prvního setkání s mediátorem. Využívá k tomu statistické podklady Ministerstva spravedlnosti České republiky, které obsahují údaje o prvním nařízeném setkání. Dále byl vytvořen empirický výzkum zabývající se touto problematikou. Cílem práce je zhodnotit účinnost a přípustnost nařízeného prvního setkání s mediátorem a nalezení nedostatků, jenž se týkají dané problematiky.

Abstract

The thesis is focused on the first ordered meeting with mediator according to the Code of Civil Procedure. In the theoretical part there are defined basic terms, mediation phases and principles of mediation. This writing deals with effectiveness of the first ordered meeting with the mediator. I use for this purpose statistical information obtained from the Ministry of Justice of the Czech Republic, which contains data about ordered mediation. Also I made an empirical research, which deals with this subject matter. The aim of this thesis is to evaluate the effectiveness and admissibility of the first ordered meeting with the mediator and find the shortcomings related to the given issue.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **První nařízené setkání s mediátorem podle občanského soudního řádu – právně teoretické aspekty, vypracovala sama**. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 1. dubna 2019

.....
Dita Ondráčková

Poděkování

V první řadě velmi děkuji vedoucí mé diplomové práce, doc. PhDr. Martině Urbanové, Ph.D., za přínosné rady a vstřícný přístup. Dále děkuji všem zapsaným mediátorům, kteří se zúčastnili empirického výzkumu a vyplnili mnou zaslaný dotazník. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině, příteli a přátelům, kteří mně byli oporou po celou dobu studia.

Obsah

SEZNAM TABULEK	11
SEZNAM POJMŮ A ZKRATEK	12
1 ÚVOD.....	13
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	16
2.1 ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION	16
2.2 MEDIACE.....	16
2.3 MEDIÁTOR.....	18
2.3.1 <i>Zapsaný mediátor</i>	18
2.3.2 <i>Nezapsaný mediátor</i>	19
2.4 SMLOUVA O PROVEDENÍ MEDIACE A MEDIAČNÍ DOHODA	19
2.5 POZICE A ZÁJMY	20
3 VÝHODY A NEVÝHODY MEDIACE	22
3.1 VÝHODY MEDIACE	22
3.2 NEVÝHODY MEDIACE.....	23
4 SMĚRY V MEDIACI	25
4.1 FACILITATIVNÍ MEDIACE	25
4.2 EVALUATIVNÍ MEDIACE	26
4.3 TRANSFORMATIVNÍ MEDIACE	26
5 ZÁKLADNÍ PRINCIPY MEDIACE	28
5.1 DOBROVOLNOST	28
5.2 DŮVĚRNOST.....	28
5.3 DŮVĚRA	29
5.4 NESTRANNOST A NEUTRALITA	30
5.5 NEFORMÁLNOST	31
5.6 SEBEURČENÍ A PŘEVZETÍ ODPOVĚDNOSTI.....	31
6 FÁZE MEDIACE	33
6.1 PŘÍPRAVNÁ FÁZE	33
6.2 ZAHÁJENÍ MEDIACE.....	34
6.3 ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ.....	34
6.4 HLEDÁNÍ ŘEŠENÍ.....	35
6.5 VYTVÁŘENÍ A SEPSÁNÍ DOHODY	35
7 PRVNÍ NAŘÍZENÉ SETKÁNÍ SE ZAPSANÝM MEDIÁTOREM	36

7.1	OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD A MEDIACE	36
7.2	OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD A PRVNÍ NAŘÍZENÉ SETKÁNÍ S MEDIÁTOREM.....	37
7.3	NÁKLADY NA NAŘÍZENÉ SETKÁNÍ S MEDIÁTOREM.....	40
7.4	SANKCE ZA NEDOSTAVENÍ SE K PRVNÍMU NAŘÍZENÉMU SETKÁNÍ.....	41
7.5	MLČENLIVOST MEDIÁTORA.....	42
7.6	ÚČAST ADVOKÁTŮ NA NAŘÍZENÉM PRVNÍM SETKÁNÍ	42
7.7	DOBROVOLNOST	43
7.8	VHODNÉ PŘÍPADY PRO NAŘÍZENÉ SETKÁNÍ	44
7.9	ÚČEL NAŘÍZENÉHO SETKÁNÍ S MEDIÁTOREM	45
8	NAŘÍZENÉ SETKÁNÍ S MEDIÁTOREM MIMO REŽIM OSŘ	46
9	VĚCNÝ ZÁMĚR CIVILNÍHO ŘÁDU SOUDNÍHO	47
10	STATISTIKY MINISTERSTVA SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY	49
11	EMPIRICKÝ VÝZKUM.....	52
11.1	CÍL VÝZKUMU A URČENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	52
11.2	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	52
11.3	METODA VÝZKUMU	54
11.4	VÝSLEDKY DOTAZNÍKU	55
11.5	ZHODNOCENÍ STANOVENÝCH VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	66
12	ZÁVĚR	69
	POUŽITÉ ZDROJE	73
	MONOGRAFIE	73
	ČLÁNKY.....	74
	INTERNETOVÉ ZDROJE	76
	PRÁVNÍ PŘEDPISY.....	76
	<i>Zákony</i>	76
	<i>Právní předpisy EU</i>	77
	<i>Ostatní</i>	77
	PŘÍLOHA Č. 1 - E-MAILOVÁ KORESPONDENCE	78

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Statistické údaje Ministerstva spravedlnosti	51
Tabulka č. 2 – Měsíční počet mediací, nařízených setkání a průměrná délka prvního setkání s mediátorem	56
Tabulka č. 3 – Nařízená setkání pokračující v mediaci, nařízená setkání ukončena mediační dohodou a rozdíl mezi sledovanými položkami ..	60

Seznam pojmů a zkratk

ZoM	Zákon o mediaci
OSŘ	Občanský soudní řád
ZŘS	Zákon o zvláštních řízeních soudních
ADR	Alternative dispute resolution

1 Úvod

Vývoj společnosti by se bez konfliktů asi jen těžko obešel. Konflikty se staly přirozenou součástí našeho života. Slovo konflikt pochází z latinského výrazu *conflictus*, jehož český ekvivalent je pojem srážka. Můžeme ho tedy definovat jako střet dvou či více navzájem se vylučujících sil, snah či tendencí.¹ Konflikty porušují rovnováhu nebo stabilitu systému a dodávají mu dynamiku potřebnou k nutné změně. Tato změna je přirozeným průvodcem existence a nástrojem pro vývoj daného systému.²

Kategorizace konfliktů není jednoduchá, protože nemůžeme s jistotou tvrdit, že konflikty jsou jednoznačně pozitivním nebo jednoznačně negativním jevem.³ Můžeme je ovšem rozdělit na konflikty interpersonální a intrapersonální. První typ konfliktů se odehrává mezi lidmi či mezi skupinami lidí. Druhý typ naopak působí v psychickém prostředí jednotlivce.⁴ Tato diplomová práce se zabývá pouze spory mezi jednotlivci, tedy interpersonálními konflikty.

Značná část společnosti se při řešení závažnějších konfliktů obrací na třetí, nezávislou a nestrannou osobu. Tím bývá ve většině případů soudní orgán, který autoritativně rozhodne daný spor. Minoritní část konfliktů je řešena prostřednictvím alternativních metod řešení sporů, které se odehrávají mimo soudní soustavu. V České republice zájem o tyto metody řešení sporů stále roste, ovšem ani zdaleka nedosahuje takové popularity, jako je tomu v zahraničí. Příčinou je jistě fakt, že laická veřejnost nemá vůbec povědomí o možnosti řešit konflikt jinak, než prostřednictvím justičních orgánů. Bylo by tedy vhodné najít způsoby, díky kterým by se prohlubovalo povědomí o alternativních formách řešení sporů.

Mediaci můžeme zařadit mezi alternativní způsob řešení sporů, jejíž proces se odehrává mimo soustavu soudů. Počet konfliktů vyřešených prostřednictvím mediaci stále roste, ovšem množství konfliktů řešených za pomoci soudu je mnohonásobně vyšší. S tímto faktem zákonodárce

¹ HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, 2013, s. 17.

² PLAMÍNEK, Jiří. *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. Praha: Grada, 2012, s. 15.

³ PLAMÍNEK, Jiří. *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. Praha: Grada, 2012, s. 15.

⁴ PLAMÍNEK, Jiří. *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. Praha: Grada, 2012, s. 17.

kalkuloval, a proto jedním z důvodů uzákonění mediace je právě odbřemenění soudů a převedení části kompetencí a povinností na zapsané mediátory.

Zmírnění zátěže soudní soustavy, zachování dobrých mezilidských vztahů, časová úspornost a mnohé další faktory vedly k legalizaci institutu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem. Stejně tak jako samotná mediace, tak i nařízené první setkání s mediátorem nemá v českém právním prostředí hluboké historické kořeny. Jedná se tedy o poměrně nový právní instrument. Na základě tohoto institutu může soud s ohledem na vhodnost a účelnost, nařídít účastníkům řízení setkání s mediátorem.

Struktura diplomové práce je následující. Na krátký úvod navazuje kapitola zabývající se charakteristikou základních pojmů, které jsou příznačné pro danou problematiku. Vymezeny jsou zde pojmy jako mediace, ADR metody, zapsaný a nezapsaný mediátor, pozice a zájmy, smlouva o provedení mediace a mediační dohody.

V pořadí třetí kapitola je věnována výhodám a nevýhodám mediace. Mediace je porovnána se soudním řízením, vyzdvíženy jsou její pozitivní a popsány negativní.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na mediační směry. Existuje celá řada metod, jejichž hlavním účelem je stanovení formy toho, jak by měl a mohl mediátor k mediaci přistupovat. V kapitole nalezneme popis facilitativní metody, evaluativní metoda a dokonce i metody transformativní.

V páté kapitole jsou popsány základní principy mediace, které utvářejí mediaci a její podstatu. Jelikož mediace byla konstruována na určitých pravidlech a postupech, cílem této části diplomové práce je jejich charakteristika. Kapitola v sobě nezahrnuje taxativní výčet všech principů, nýbrž jsou zde vyzdvíženy pouze ty nejdůležitější z nich. Mezi ně řadíme princip dobrovolnosti, důvěrnosti a důvěry, neutrality a nestrannosti, neformálnosti a nakonec i sebeurčení a převzetí odpovědnosti.

Šestá kapitola je věnována procesu mediace a jsou zde popsány její jednotlivé fáze, které utvářejí vnější strukturu průběhu mediačního jednání. Mediace je popsána od přípravné fáze až do fáze vytváření a sepsání mediační dohody. I když v praxi občas dochází ke splývání jednotlivých fází, je vhodné poukázat na to, jak samotná mediace probíhá a co se ve které fázi odehrává.

Ve velmi obsáhlé sedmé kapitole se věnuji hlavnímu tématu diplomové práce, tedy prvnímu nařízenému setkání se zapsaným mediátorem. Tento institut je zde podrobně rozebrán a je popsána jeho podstata. Uvedeny je zde souvislosti s OSŘ, náklady na nařízené setkání, hrozící sankce, mlčenlivost mediátora, účast advokátů, princip

dobrovolnosti, účel předmětného instrumentu a je rozebrán dokument s názvem Diagnostika případů mediace pro soudce. Účelem kapitoly je detailní rozbor institutu a popis jeho fungování.

Následující kapitola, v pořadí již osmá, se ve stručnosti zabývá nařízeným prvním setkáním s mediátorem, který se vyskytuje mimo režim OSŘ. Cílem dané kapitoly je poukázat na to, že soud může účastníkům uložit povinnost setkat se s mediátorem i na základě jiného právního předpisu, než je OSŘ.

Devátá kapitola je věnována chystané novele OSŘ, konkrétně části týkající se mediace a prvního nařízeného setkání s mediátorem. Kapitola má za úkol zhodnotit věcný záměr k civilnímu řádu soudnímu.

V desáté kapitole jsou zanalyzovány statistiky Ministerstva spravedlnosti České republiky, které se zabývají právě nařízeným setkáním s mediátorem. Cílem kapitoly je zhodnocení toho, v jaké míře je institut nařízeného setkání soudy využíván a zda dosahuje požadovaných výsledků.

Jedenáctá kapitola obsahuje empirický výzkum, který byl proveden prostřednictvím dotazníkového šetření, jenž byl rozeslán zapsaným mediátorům. Tato kapitola je informačně nejhodnotnější. Jejím účelem je zhodnocení využití nařízeného setkání s mediátorem v praxi.

Cílem této diplomové práce je zhodnotit efektivitu a účelnost nařízeného prvního setkání s mediátorem a naleznout nedostatky, jenž se týkají dané problematiky.

2 Vymezení základních pojmů

Úvodní kapitola je zaměřena na charakteristiku základních pojmů, jejichž vymezení je pro diplomovou práci zásadní.

2.1 Alternative dispute resolution

Pojem alternative dispute resolution (zkráceně ADR) můžeme přeložit jako alternativní metody řešení sporů. Slovo alternativní přitom reprezentuje způsob řešení konfliktů, který je odlišný od běžného soudního procesu. To ovšem nutně neznamená, že ADR metody nejsou soudy využívány. Jsou postaveny na dobrovolnosti stran, kde se při řešení konfliktů uplatňují kooperativní a smírné postupy. Tyto metody ovšem nemají za cíl nahradit efektivně fungující a spravedlivý systém soudnictví. Jejich účelem je zavádění konsensuálních postupů pro řešení konfliktů, které strany mohou upřednostnit před soudním projednáním.⁵ Alternativní metody řešení sporů můžeme rozdělit na základní a hybridní. Do první kategorie patří mediace, vyjednávání, facilitace, konciliace, arbitráž a právo spolupráce. Hybridní metody vznikají kombinací základních metod, přičemž přechod mezi nimi je plynulý. V této skupině se nachází například med-arb, arb-med, medaloa či mini trial.⁶

2.2 Mediace

Nejprve se na mediaci podíváme z historického hlediska. Postupy blízké mediaci, které využívají třetí nezávislou osobu k řešení konfliktu, existují v řadě společenství již po staletí. Kořeny mediace jako takové sahají až do středověku, přičemž důkazem jsou díla tehdejších významných myslitelů.⁷ Současná podoba mediace byla formována v USA ve druhé polovině 20. století.

⁵ HOLÁ, Lenka; HRNČÍŘÍKOVÁ, Miluše. *Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2017, s. 11.

⁶ HOLÁ, Lenka; HRNČÍŘÍKOVÁ, Miluše. *Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2017, s. 63.

⁷ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011, s. 13.

Dále se zaměříme na etymologický původ slova *mediace*. Ten pochází z latinského výrazu *mediare*, který v překladu znamená zprostředkovat. Od něho je odvozeno podstatné jméno *mediation*, jehož českým ekvivalentem je zprostředkování.⁸ Nalezneme zde i podobu s latinským slovem *medietas*, jemuž odpovídá pojem střed.

Po historickém a etymologickém vymezení se konečně dostáváme k jádru věci, tedy k tomu, co *mediace* vlastně představuje. V odborné literatuře existuje nepřehledné množství definic *mediace* a proto je těžké zvolit tu nejlepší. Lenka Holá formuluje *mediaci* jako „metodu řešení konfliktu, při níž neutrální kvalifikovaná osoba pomáhá účastníkům konfliktu ve vzájemném dorozumívání, jehož cílem je dosažení jejich spokojenosti s procesem i výsledkem řešení sporu.“⁹ Zákodárce *mediaci* popisuje jako „postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody.“¹⁰ Na první pohled se tyto dvě definice od sebe příliš neodlišují. Rozdíl mezi nimi je pouze ten, že zákonodárce pod pojmem kvalifikovaná osoba, má na mysli pouze zapsané mediátory. U literární definice mediátor představuje osobu, která může, ale i nemusí být zapsána v seznamu mediátorů. Co se týče zahraniční literatury, tak ta *mediaci* definuje jako druh intervence, při které sporné strany akceptují nabídku mediátora za účelem doporučení řešení jejich problému.¹¹ I toto vymezení *mediace* koresponduje s předchozími definicemi, možná postavení mediátora je o trochu silnější, než je tomu v tuzemsku. Lze tak usuzovat z toho, že v předmětné definici figuruje mediátor jako nejdůležitější osoba.

Mediace je interdisciplinární obor, který čerpá své poznatky z práva, psychologie, sociologie a sociální práce, proto není jednoduché *mediaci* oborově zařadit.¹² V současnosti je *mediace* stále vyhledávanějším způsobem řešení sporů, protože není postavena na konfrontaci, nýbrž naopak na vzájemné kooperaci zúčastněných stran.

⁸ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, 2013, s. 17.

⁹ HOLÁ, Lenka; HRNČÍŘÍKOVÁ, Miluše. *Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2017, s. 90.

¹⁰ § 2 písm. a) zákona č. 202/2012 Sb., o *mediaci*. In: ASPI [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 26.1.2019].

¹¹ *Columbia Electronic Encyclopedia: Mediation* [online]. 2019, [cit. 6.3.2019].

¹² ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012, s. 40.

Klade se zde důraz na smírné řešení konfliktu, jehož výsledkem je oboustranně výhodná dohoda uzavřená mezi stranami sporu. Z toho vyplývá, že ve většině případů úspěšná mediace končí tím, že všechny strany sporu se nacházejí ve vítězné pozici.

2.3 Mediátor

Mediátorem je třetí, nestranná a nezávislá osoba, která při dobrovolném mimosoudním řešení sporů pomáhá stranám ve vzájemném porozumění. Je důležité si uvědomit, že mediátor nezastupuje a neobhazuje jednu ze stran sporu a nemá pravomoc dělat za jedince podstatná rozhodnutí.¹³ Jeho cílem je dovést strany k uzavření oboustranně výhodné dohody, která je výsledkem činnosti stran sporu, nikoliv mediátora.¹⁴ Mediátor totiž neprosazuje jistá řešení a ani nerozhoduje spor mezi stranami. Mediace předpokládá, že strany jsou si schopny řešit vzniklý spor vlastními silami a nejlépe samy mohou posoudit nevhodnější řešení. Zajisté lze polemizovat nad vhodnou a únosnou mírou participace mediátora při podpoře stran ve vzájemné komunikaci. Nemělo by tedy docházet k tomu, že mediátor ponouká či jinak ovlivňuje strany k uzavření dohody či dokonce autoritativně rozhoduje o jejím věcném obsahu.

2.3.1 Zapsaný mediátor

Zapsaným mediátorem je fyzická osoba, která je zapsaná v seznamu mediátorů, jenž vede Ministerstvo spravedlnosti České republiky.¹⁵ Ze zákonné definice vyplývá, že provedením mediace nemůže být pověřena právnická osoba, a to ani v případě, kdy právnická osoba v rámci mediačního řízení pověří konkrétní fyzickou osobu k provedení mediace.¹⁶ Další zákonnou podmínkou je splnění stanovených předpokladů pro zapsání mediátora do seznamu. Mezi ně řadíme způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, vysokoškolské vzdělání

¹³ BOOMER, R.G.. *Making the Most of Court Ordered Mediation*. [online]. 1994, [cit. 6.3.2019].

¹⁴ CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce mediací: podle nové právní úpravy*. Praha: Linde, 2013, s. 20.

¹⁵ § 2 písm. c) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 26.1.2019].

¹⁶ GRYGAR, Jiří. *Zákon o mediace a související právní předpisy*. Praha: Leges, 2014, s. 12.

v magisterském nebo navazujícím magisterském programu, úspěšné složení zkoušky mediátora, případně uznaná kvalifikace. A nakonec fyzická osoba žádající o zápis, nesmí být vyškrtnuta ze seznamu mediátorů v posledních pěti letech před podáním žádosti.¹⁷

Pro to, aby jedinec byl zapsán do seznamu mediátorů, musí úspěšně absolvovat mediační zkoušku. Obsah zkoušky je rámcově upraven v § 23 odst. 7 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci. Jejím cílem je ověření odborných znalostí a dovedností potřebných pro výkon činnosti mediátora.

2.3.2 Nezapsaný mediátor

Mediaci lze realizovat i prostřednictvím mediátora, který nesplnil zákonné požadavky nutné k zapsání do seznamu mediátorů. Odborná literatura má za to, že tato mediace je konaná v tradičním soukromoprávním pojetí, kdy proces a úkony mediátora nemají stejné účinky, jako jim poskytuje zákon.¹⁸ Existenci pozice nezapsaného mediátora můžeme odvodit ze zákona o mediaci, který hovoří pouze o osobě zapsaného mediátora. Zákonodárce tedy počítá i s existencí nezapsaných mediátorů, ač výslovně to v zákoně neuvádí. Nezapsaným mediátorem může být jak jednotlivec, tak může mít i podobu občanského sdružení. Nezapsané mediátory vyhledává veřejnost dobrovolně, jelikož nejsou akceptováni jako součást justičního prostoru a soud na ně neodkazuje.¹⁹

2.4 Smlouva o provedení mediace a mediační dohoda

Smlouva o provedení mediace je písemný dokument, který se uzavírá mezi stranami sporu a nejméně jedním mediátorem.²⁰ Tato smlouva je uzavřena ještě před samotným začátkem mediačního procesu,

¹⁷ § 16 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 30.1.2019].

¹⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka; SPÁČIL, Ondřej; HRUŠÁKOVÁ, Milana. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, 2013, s. 117.

¹⁹ JANOTOVÁ, Magda. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy. Právo a management. 2014. s. 66.

²⁰ § 2 odst. 1 písm. e) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 30.1.2019].

respektive jejím uzavřením je mediace zahájena. Účelem smlouvy je specifikovat spor, strany sporu a vymezit pravidla, kterými se strany budou během mediace řídit.²¹

Mediační dohoda představuje písemný dokument uzavřený mezi klienty a to v rámci mediace.²² Dohoda upravuje práva a povinnosti stran sporu a mediace jejím uzavřením končí. Za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany sporu, nikoliv samotný mediátor.²³ Tato dohoda je závazná pouze pro předmětné klienty, ovšem není přímo vykonatelná a zúčastněné strany nemohou zajistit vynutitelnost jejího obsahu. Sepsáním mediační dohody ve formě notářského zápisu nebo schválením soudního či rozhodčího smíru, dochází ke zhojení této vady a mediační dohoda se stává přímo vykonatelnou.

2.5 Pozice a zájmy

K tomu, aby mediace dospěla do zdárného konce a byla mezi klienty uzavřena mediační dohoda, je nutné udělat krok směrem k nitru člověka, k jeho zájmům, motivům a důvodům.²⁴ Při mediaci je tedy nezbytné, aby mediátor zjistil, jaké pozice a zájmy strany sporu zastávají.

Při komunikaci a vyjednávání pozice představují vyjádření, které znemožňuje spolupráci a jednání probíhá skrze jazyk plný hodnocení, zákazů, příkazů, kritiky, boje, nesouhlasu a nepochopení. Pozice tedy reprezentují zaujetí určitého postoje, který vede k boji mezi jedinci.²⁵ Tento postoj představuje co daný jedinec chce nebo nechce.

Když by mediace měla probíhat pouze na úrovni pozic, nikdy bychom se nedobrali zdárného konce pro obě strany. Vítězství by náleželo pouze jedné straně nebo dokonce žádnému z účastníků sporu.

²¹ DOLEŽALOVÁ, Martina, VAN LEYNSEELE, Patrick. *Mediace pro advokáty: e-manuál* [online]. s. 8. [cit. 26.1.2019].

²² § 2 odst. 1 písm. f) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 26.1.2019].

²³ § 3 odst. 3 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 26.1.2019].

²⁴ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012, s. 87.

²⁵ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012, s. 87.

Navíc řešení konfliktu jenom skrze pozice je ve většině případů pouze krátkodobé a nevede k plnému uspokojení jedince.²⁶

„Zájem je vyjádřením toho, co jedinec cítí, prožívá, čeho se bojí či na čem mu záleží. Je to v podstatě motiv všeho, co děláme, kvůli čemu bojujeme, vzdáváme se a vyhráváme.“²⁷ Zájmy odpovídají na otázku, proč jedinec něco chce či nechce. Mediace vedená na úrovni pozic vede k uzavření dohody a spokojenosti obou stran sporu.

²⁶ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012, s. 88.

²⁷ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012, s. 88.

3 Výhody a nevýhody mediace

Mediace se na první pohled může zdát jako metoda řešení sporů, která je naprosto bezchybná a některá odborná literatura dokonce o ní hovoří pouze v superlativech. Bohužel i u mediace nalezneme stinnou stránku, která ovšem nemůže převážet nad jejími pozitivy.

3.1 Výhody mediace

Oproti soudnímu jednání má mediace mnoho nesporných výhod. Soudní proces je mnohem časově náročnější, než je mediace. Není výjimkou, že konečné rozhodnutí soudního orgánu nastává až po několika letech od zahájení soudního řízení. Ze statistické ročenky z roku 2018 vyplývá, že průměrná délka soudního řízení občanskoprávního charakteru v roce 2017 byla 617 dnů.²⁸ Mediace ve většině případů takhle dlouho netrvá. Důvodová zpráva k zákonu o mediaci počítá s průměrným trváním mediace v délce 60 dnů. Stejně tak finanční náklady, které se vynakládají při řešení konfliktu soudními orgány, jsou několikanásobně vyšší, než náklady potřebné u mediace.²⁹

U mediace mají zúčastnění strany sporu kontrolu nad jejím procesem a zároveň ovlivňují podobu konečného výsledku. Vyplývá to z toho, že se strany mohou kdykoliv rozhodnout pro ukončení mediace a to i bez udání důvodu. Navíc jsou to právě zúčastněné strany, které utvářejí mediační dohodu a tím rozhodují o tom, jakou podobu bude mít výsledné řešení sporu.

Při mediaci zůstávají důvěrné informace pouze mezi jejími účastníky. Soudní jednání, až na několik výjimek, bývají přístupná veřejnosti. Mediační jednání probíhá pouze mezi stranami konfliktu, případně se jej mohou zúčastnit právní zástupci stran, či jiné třetí pověřené osoby. Co se týče osoby mediátora, tak ten je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace.³⁰

²⁸ *Statistická ročenka České republiky – 2018: Soudnictví, kriminalita, nehody* [online], 2018, [cit. 3.8.2019].

²⁹ *Důvodová zpráva k zákonu o mediaci*, 2011, [cit. 3.1.2019]. In: Sněmovní tisk 426/0, část č. 1/2 Vl.n.z. o mediaci – EU. Praha.

³⁰ § 9 odst. 1 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 26.1.2019].

Jedním z cílů mediace je i zlepšení vztahů mezi jedinci, které bývají vlivem konfliktu narušené. U soudního sporu většinou dochází k výhře jedné strany a zároveň k prohře strany druhé. Mediaci klade důraz na uspokojení zájmů a potřeb obou stran, tedy žádný z účastníků se nenachází na pozici poraženého. Tímto mediace pozitivně ovlivňuje vzájemné vztahy a utváří prostor pro budoucí kooperaci jedinců.

3.2 Nevýhody mediace

Stejně tak jako ostatní ADR metody, má i mediace své nevýhody. Mediaci není univerzálně použitelná metoda, kterou můžeme aplikovat na všechny typy sporů. Respektive existují spory, které by se měly řešit spíše prostřednictvím soudní soustavy, než za pomoci mediace.

Ne vždy mediace dospěje do zdárného konce a je mezi zúčastněnými stranami uzavřena mediační dohoda. V takovémto případě se obvykle jedinci obrací na soudní orgán, který jejich spor autoritativně rozhodne. Tím dochází k časovým ztrátám a konflikt se tím prodlužuje. Náklady se také zvyšují, protože strany sporu musí hradit jak náklady soudního řízení, tak odměnu mediátora a náklady mediace.³¹

Jelikož je mediace dobrovolná, nelze druhou stranu konfliktu nutit k tomu, aby se jí zúčastnila. To platí i v případě, kdy soud nařídí první setkání s mediátorem v délce 3 hodin dle § 100 odst. 2 OSŘ. Soud tedy nemůže nutit sporné strany k účasti na mediaci, ovšem prostřednictvím hrozících sankcí je může motivovat k tomu, aby se alespoň zúčastnili prvního nařízeného setkání se zapsaným mediátorem.³²

Výsledek mediace je založen na dohodě stran sporu. Proces mediace ovšem může být zneužit stranou ve výrazně dominantnějším postavení. Tedy i konečná mediační dohoda nemusí spravedlivě reflektovat zájmy či potřeby obou stran sporu a výsledek konfliktu může být pro submisivního jedince neuspokojivý.³³

Poslední nevýhodou mediace je nízké povědomí veřejnosti o této metodě. Je to způsobeno mimo jiné tím, že mediace v našem právním

³¹ CHLUMSKÁ, Karla. *Výhody a nevýhody mediace* [online]. [cit. 26.1.2019].

³² KOTULA, Jan; DOLEŽAL, Tomáš. *Mediace a další vybrané formy mimosoudního řešení sporů ve zdravotnictví*. Olomouc: Iuridictum Olomoucense, o.p.s. ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015, s. 27.

³³ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013, s. 43.

prostředí nemá dlouhodobou a rozvinutou praxi. Nedostatek znalostí o mediaci je doprovázen i nedůvěrou v tuto metodu. Z tohoto důvodu laická veřejnost častěji řeší svoje konflikty prostřednictvím soudních orgánů.³⁴

³⁴ BUSHATI, E; SPAHO, E. *Mediation: A concept that has to do not just with the justice systém* [online]. 2013, [cit. 6.3.2019].

4 Směry v mediaci

V současné době existuje celá řada přístupů k mediaci a tedy i možností, jak by mediátor měl a mohl postupovat v rámci mediace. Mezi nejzákladnější formy mediace řadíme facilitativní metodu a metodu evaluativní. K těmto tradičním způsobům se později připojila další forma a to metoda transformativní, která je z nich historicky nejmladší.³⁵

4.1 Facilitativní mediace

Facilitativní forma mediace byla jako první aplikována a zdokumentována, patří tedy mezi nejstarší mediační přístupy. V současné době je facilitativní mediace nejrozšířenějším mediačním postupem. Na jejím základě byl i konstituován zákon o mediaci. Tato inklinace se nedá vyčíst z textu zákona, protože se přímo k facilitativní mediaci nehlásí. Ovšem lze tak usuzovat s ohledem na úpravu zásad a přístupu mediátora, které zákon o mediaci obsahuje.³⁶

Facilitativní přístup je založen na myšlence, že řešení sporu mají nalézt strany sporu, nikoliv mediátor. Intervence mediátora do procesu mediace je tedy minimální. Mediátor si zachovává striktně neutrální povahu, k zjištěným informacím se vůbec nevyjadřuje, neprezentuje své postoje, názory ani zkušenosti. Fakticky má postavení průvodce mediačního procesu.³⁷ Jeho úkolem je usnadnění komunikace mezi účastníky a dozor nad správným porozuměním předaných informací. Mediátor soustředí strany na jejich potřeby a zájmy a napomáhá jim vytvořit různé varianty řešení problému.³⁸

³⁵ ŠTANDERA, Jan; LENGHARTOVÁ, Hana. „Advokátní“ mediace na vzestupu. Bulletin advokacie [online]. 2015, [cit. 26.2.2019].

³⁶ BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 9.

³⁷ ŠTANDERA, Jan; LENGHARTOVÁ, Hana. „Advokátní“ mediace na vzestupu. Bulletin advokacie [online]. 2015, [cit. 26.2.2019].

³⁸ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012, s. 42.

4.2 Evaluativní mediace

Evaluativní mediace presumuje větší míru participace mediátora na procesu mediace. Mediátoři tohoto stylu mediace předpokládají, že strany chtějí a potřebují vedení k tomu, aby byly schopny mezi sebou uzavřít dohodu. Má se za to, že mediátor je kvalifikován a oprávněn jim takové vedení a poradenství objektivně poskytnout, a to na základě svého výcviku, vzdělání, zkušeností a praxe.³⁹ Mediátor proto stranám navrhuje určitý způsob řešení, provádí hodnocení návrhů stran a dokonce ovlivňuje účastníky, aby se k určitému způsobu věcného řešení přiklonili. Mediátor má tedy roli hodnotitele, jenž se přiklání k některým názorům a řešením.⁴⁰ Za tímto konceptem stojí většinou mediátoři z řad právníků a soudců. Z tohoto důvodu tento styl mediace vyhledávají právě právníci, kteří ho upřednostňují před ostatními metodami.

Tato forma mediace je považována za kontroverzní, protože ničí základy mediace, mezi něž patří neutralita.⁴¹ Někteří autoři ji dokonce nepovažují za čistý mediační styl, nýbrž za hybridní formu mediace. Hlavním důvodem je fakt, že jakékoliv posouzení ze strany mediátora zvýhodňuje jednu stranu oproti straně druhé.⁴²

4.3 Transformativní mediace

Transformativní mediace nepřikládá takový důraz na detailní rozbor toho, co se mezi stranami odehrálo. Na rozdíl od předchozích přístupů se

³⁹ BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 41.

⁴⁰ KOTULA, Jan; DOLEŽAL, Tomáš. *Mediace a další vybrané formy mimosoudního řešení sporů ve zdravotnictví*. Olomouc: Iuridictum Olomoucense, o.p.s. ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015, s. 29.

⁴¹ KOTULA, Jan; DOLEŽAL, Tomáš. *Mediace a další vybrané formy mimosoudního řešení sporů ve zdravotnictví*. Olomouc: Iuridictum Olomoucense, o.p.s. ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015, s. 29.

⁴² BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 40.

odklání od ambice nalezení řešení sporu.⁴³ Jejím cílem je spíše hledání zájmů a potřeb sporných stran, které byly ohroženy a vyřešení krize v lidské interakci, jenž byla vlivem konfliktu značně narušena.⁴⁴ Transformativní přístup se orientuje spíše na budoucnost a snaží se upravit vzájemné vztahy mezi účastníky tak, aby si tito jedinci mohli příští spory sami efektivně řešit.⁴⁵

⁴³ ŠTANDERA, Jan; LENGHARTOVÁ, Hana. „Advokátní“ mediace na vzestupu. Bulletin advokacie [online]. 2015, [cit. 24.2.2019].

⁴⁴ BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 36.

⁴⁵ CHOLENSKÝ, Robert. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, 2013, s. 227.

5 Základní principy mediace

Mediace byla konstruována na určitých pravidlech a postupech, které utvářejí její podstatu. Existuje mnoho principů, které formují mediaci a její proces. Tato kapitola má za cíl pouze nastínit ty nejpodstatnější z nich, nikoliv vytvořit taxativní výčet všech principů mediace.

5.1 Dobrovolnost

Princip dobrovolnosti je ve většině odborných publikací uváděn na prvním místě, čímž se zdůrazňuje jeho důležitost. V mediaci je obecně dobrovolnost reprezentována svobodnou volbou stran. Sestává se ze dvou aspektů. Prvním z nich je dobrovolnost vyjádřena jako právo stran k využití mediace k řešení jejich sporu. Samotná mediace nemůže začít před tím, než je uzavřena smlouva o provedení mediace. Tímto dokumentem strany vyjadřují svoji vůli k dobrovolné účasti na procesu mediace. Druhý aspekt představuje právo stran kdykoliv mediaci ukončit, tedy v zahájené mediaci nadále nepokračovat.⁴⁶

Předmětem diskuzí se v současné době stává princip dobrovolnosti v souvislosti s nařízeným setkáním s mediátorem. Veřejnost se v tomto ohledu diverzifikuje na dvě skupiny, přičemž první z nich zastává názor, že tento princip není narušen, druhá tvrdí pravý opak. Více se této problematice budu věnovat v další části diplomové práce.

5.2 Důvěrnost

Princip důvěrnosti je možné pojmout ze dvou hledisek. První z nich je vyjádřen tím, že se mediace mohou zúčastnit pouze strany sporu a mediátor, nikoliv veřejnost. Další osoby mohou být součástí mediačního procesu pouze po výslovném souhlasu obou stran sporu.

Druhé pojetí je představováno principem mlčenlivosti. Mlčenlivost mediátora je klíčovým principem mediace, protože bez ní by bylo velice obtížné účastníky motivovat ke sdílení informací, jež by následně mohly

⁴⁶ HORÁČEK, Tomáš. *Základní principy mediace (z právního a neprávního pohledu)*. Bulletin advokacie [online]. 2013, [cit. 26.2.2019].

být využity proti nim jako důkazy.⁴⁷ V našem právním prostředí se mlčenlivost vztahuje pouze na mediátora, nikoliv na strany sporu.⁴⁸ „Povinnost mlčenlivosti mediátora se vztahuje obdobně též na osoby, které se s mediátorem podílejí na zajištění přípravy a průběhu mediace.“⁴⁹

Právní úpravu mlčenlivosti můžeme najít v zákoně o mediaci a to v § 9. V prvním odstavci tohoto ustanovení je uvedeno, že „mediátor je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace, a to i po vyškrtnutí ze seznamu. To platí i v případě, že nebyla uzavřena smlouva o provedení mediace.“⁵⁰ Ve většině případů je mlčenlivost dále obsažena a specifikována ve smlouvě o provedení mediace.

Evropský etický kodex mediátora se taktéž vyjadřuje k mlčenlivosti mediátora, a to v čl. 4. V něm je vedle výše zmíněných povinností uvedeno, že mediátor musí zachovávat mlčenlivost ohledně informací, které mu sdělí jedna ze stran a nesmí je bez přechozího souhlasu poskytnout druhé straně.⁵¹

5.3 Důvěra

Od principu důvěrnosti je třeba odlišovat důvěru. Ta představuje charakteristiku vztahu, nikoliv charakteristiku procesu jako je tomu u principu důvěrnosti.⁵² Mediace rozlišuje důvěru v mediátora a vzájemnou důvěru mezi účastníky. Důvěra v mediátora se ověřuje ještě před zahájením mediace a také vždy, když mediátor má pocit, že v průběhu mediace došlo k jejímu narušení. Mediátor má nelehký úkol, a to v podobě přesvědčení stran sporu o jeho schopnostech, zkušenostech

⁴⁷ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013, s. 57.

⁴⁸ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013, s. 57.

⁴⁹ § 9 odst. 4 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 26.1.2019].

⁵⁰ § 9 odst. 1 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 26.1.2019].

⁵¹ čl. 4 Evropského etického kodexu mediátora, Brusel, 2004, [cit. 26.1.2019].

⁵² HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011, s. 53.

a především nestrannosti. Nesmíme podceňovat ani vzájemnou důvěru mezi klienty, která je nutným předpokladem pro úspěšnou kooperaci stran sporu. Nedůvěra mezi účastníky sporu může nakonec vést až k neúspěchu mediace.⁵³

5.4 Nestrannost a neutralita

K výkonu své profese mediátor potřebuje kromě formálních náležitostí ještě splnit určité atributy, jako je právě nestrannost či neutralita. Ač se tyto pojmy na první pohled zdají jako synonyma, není tomu tak.

Nestranností se má na mysli jakákoliv absence vazby mediátora ke stranám konfliktu či předmětu sporu.⁵⁴ Podmínka nestrannosti mediátora je obsažen i v zákoně a to v § 8 odst. 1 písm. a) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci. Další specifikaci nalezneme v tomtéž právním předpise a to v § 5 odst. 1, v němž je uvedeno, že „*mediátor odmítne uzavření smlouvy o provedení mediace, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám konfliktu nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti*“.

Neutralita je charakterizována jako mediátorovo specifické působení na klienty, tedy jeho vnější chování. Zachování neutrality je přitom velmi náročné a mnohdy ji nelze dosáhnout ani dlouhodobou praxí. Mediátora ve vztahu ke klientům často ovlivňují osobní sympatie, názory, hodnoty a přesvědčení. Neutralita ovšem neznamená, že mediátor by měl být v procesu mediace pasivní. Naopak, neutrální postoj mediátora je ztělesněn v jeho angažovanosti a pochopení pro každého z účastníků konfliktu. Mediátor se snaží vyjádřit svoji neutralitu například rovnovážným rozdělením času a pozornosti mezi strany sporu, neverbálními projevy, rovností ve financování služby mediace či množstvím úkolů pro každého z klientů obsažených v dohodě o mediaci.⁵⁵

Neutralita je také vyjádřena v zákoně o mediaci, a to v § 5 odst. 2. Toto ustanovení říká, že „*mediátor může odmítnout uzavření smlouvy*

⁵³ HORÁČEK, Tomáš. *Základní principy mediace (z právního a neprávního pohledu)*. Bulletin advokacie [online]. 2013, [cit. 26.2.2019].

⁵⁴ HORÁČEK, Tomáš. *Základní principy mediace (z právního a neprávního pohledu)*. Bulletin advokacie [online]. 2013, [cit. 26.2.2019].

⁵⁵ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011, s. 58.

o provedení mediace, jestliže je narušena nezbytná důvěra mezi ním a některou ze stran konfliktu“. Na rozdíl od principu nestrannosti zde zákonodárce dává mediátorovi na výběr, zda smlouvu o mediaci uzavře, či nikoliv. Stejný princip platí i při již zahájené mediaci, kdy podle § 6 odst. 2 téhož právního předpisu, může mediátor ukončit mediaci při narušení důvěry mezi ním a klienty.⁵⁶

5.5 Neformálnost

Soudní či rozhodčí řízení je vázáno formálními procesními pravidly, které formují jednotlivé fáze daného procesu, utvářejí procesní práva a povinnosti a určují stranám jak se mají chovat. Mediační proces je v tomto ohledu méně rigidní. Mediace je formována skrze dohodnutá a sjednaná pravidla, jejichž obecný rámec nalezneme v textu zákona. Právní úprava pouze obecně formuluje postupy mediátora. Detailnější úpravu nechává zákonodárce na stranách sporu a jejich mediátorovi. Ti si specifikují jednotlivá práva a povinnosti v písemné dohodě o mediaci.

5.6 Sebeurčení a převzetí odpovědnosti

Termín sebeurčení je těsně spjatý s výrazem zmocnění. Tento výraz reprezentuje schopnost člověka činit vlastní rozhodnutí o svém životě a zároveň čelit důsledkům, která tato rozhodnutí budou mít. Mediátor by měl v každém případě své klienty podporovat, respektive neměl by jim bránit v realizaci vlastních rozhodnutí. Ač se mediátorovi může klientova volba zdát nešťastně zvolená, jeho úkolem je pouze zajistit, aby tato volba byla učiněna na základě dostatečných znalostí, informací a porozumění.⁵⁷

Na sebeurčení bezprostředně navazuje princip převzetí odpovědnosti. Ten je vyjádřen tím, že mediátor ani další zúčastněné

⁵⁶ HORÁČEK, Tomáš. *Základní principy mediace (z právního a neprávního pohledu)*. Bulletin advokacie [online]. 2013, [cit. 26.2.2019].

⁵⁷ BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 14.

osoby na mediaci nenesou zodpovědnost za rozhodnutí učiněná stranami konfliktu.⁵⁸

Oba výše zmíněné principy jsou vyjádřeny v § 3 odst. 3 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci, podle něhož jsou za obsah mediační dohody odpovědné pouze strany konfliktu. Je tedy vyloučena odpovědnost mediátora za podobu mediační dohody. Mediátor je povinen své klienty o této skutečnosti informovat ještě před zahájením mediace.⁵⁹

⁵⁸ HORÁČEK, Tomáš. *Základní principy mediace (z právního a neprávního pohledu)*. Bulletin advokacie [online]. 2013, [cit. 26.2.2019].

⁵⁹ HORÁČEK, Tomáš. *Základní principy mediace (z právního a neprávního pohledu)*. Bulletin advokacie [online]. 2013, [cit. 27.2.2019].

6 Fáze mediace

Fáze mediace utvářejí vnější strukturu průběhu mediačního jednání. Účelem rozdělení mediace na jednotlivé fáze je především poskytnout mediátorům vodítko ohledně dílčích cílů, které by měli v mediaci dosáhnout. Není ovšem nutné jednotlivé etapy mediačního procesu striktně dodržovat. V praxi občas dochází k tomu, že jednotlivé fáze vzájemně splývají nebo není zachováno jejich pořadí. Nevýhodou poté je obtížné označení fáze, ve které se zrovna mediátor se stranami nachází.⁶⁰

6.1 Přípravná fáze

V této fázi dochází k prvnímu kontaktu klientů s mediátorem. Ve většině případů se tak děje na základě iniciativního jednání jedinců, ovšem někdy jsou sporné strany poslány k mediátorovi po předchozí návštěvě soudu či jiné organizace. Pokud bychom měli někam zařadit instrument prvního nařízeného setkání s mediátorem, tak by to bylo právě do této fáze, jelikož samotný proces mediace ještě nebyl zahájen.

Na začátku přípravné fáze dochází k budování důvěry mezi klienty a mediátorem. Mediátor zde poprvé dostává příležitost k tomu, aby stranám prokázal svoje schopnosti, nestrannost a profesionalitu.⁶¹ Dále je stranám vysvětlena role mediátora, průběh mediace, účinky smlouvy o mediaci a také je poukázáno na možnost kdykoliv mediaci ukončit. Mediátor také musí strany poučit o tom, že se mohou v průběhu či po skončení mediace obrátit na soud, který jejich problém autoritativně rozhodne.⁶² Se stranami sporu je dále dohodnuta forma a způsob platby za mediaci. Vyvrcholením této fáze je souhlas sporných stran s mediací a podepsání smlouvy o provedení mediace.

⁶⁰ BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 21.

⁶¹ BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 20.

⁶² BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 22.

6.2 Zahájení mediace

Účelem této etapy je seznámení stran konfliktu s průběhem mediace a vytvoření atmosféry pro nadcházející spolupráci. Po úvodním slovu a přivítání účastníků na mediaci mediátor ocení ochotu stran účastnit se jednání. Poté následuje vysvětlení či zopakování základních principů a postupů v mediaci. Tento krok je důležitý tehdy, když mediátor v přípravné fázi hovořil s každým z klientů zvlášť. K tomu, aby se proces mediace mohl posunout do další fáze, je nutné, aby klienti odsouhlasili procesní postupy a pravidla, které jim mediátor předestřel. Tímto je utvořeno vhodné prostředí pro předání slova jednomu z účastníků, který následně začne hovořit o důvodech, příčinách a očekáváních od mediace.⁶³

6.3 Získávání informací

Tato část mediačního procesu slouží stranám ke sdělení svého pohledu na danou konfliktní situaci. Strany své sdělení směřují přímo k mediátorovi, přičemž úkolem mediátora je aktivně naslouchat a pokládat takové otázky, které povedou k získání důležitých informací potřebných k vlastnímu porozumění a pochopení druhé strany. Mediátor by měl v této fázi získat dostatečný přehled o dané situaci. K naplnění tohoto účelu mnohdy nestačí pouze informace poskytnuté účastníky mediace, ale důležité poznatky mohou předkládat i svědkové či právní zástupci stran.⁶⁴

Ojediněle nastane situace, kdy není možné pracovat s informacemi účastníků společně. V takovém případě se přistoupí k tzv. odděleným jednáním. V nich každá ze stran sděluje podstatné informace mediátorovi v soukromí. Mediátor je i zde povinen dodržet rovný přístup ke stranám sporu, poskytovat stranám stejný časový prostor a utvářet shodné podmínky. Informace, které mediátor v odděleném jednání získá, mají důvěrný charakter. Je tedy na rozhodnutí jedince, zda udělí souhlas k jejich poskytnutí druhé straně. Pozitivním jevem oddělených jednání je

⁶³ BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 23.

⁶⁴ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011, s. 121.

to, že může dojít k objasnění dosud nevyjasněných skutečností a vytvoření vhodnějšího prostředí pro jednání o konkrétním řešení.⁶⁵

6.4 Hledání řešení

Tato fáze je zaměřena na nalezení vhodného řešení, které by uspokojovalo zájmy a potřeby obou stran. Mediátor podporuje klienty v tvůrčím a kooperativním přístupu, k čemuž používá různé mediační techniky.⁶⁶ Spolupráce klientů v této oblasti by měla vyústit v nalezení rozličných možností řešení daného problému, a to s ohledem na zájmy obou stran. Poslední část této fáze se zaměřuje na vyhodnocení nalezených variant postupů, na něž navazuje dohoda stran a zvolení nejlepšího a nejvhodnějšího řešení daného konfliktu.

6.5 Vytváření a sepsání dohody

Finální fáze je zpečetěna sepsáním dohody, která představuje trvalý závazek stran k jejímu obsahu. Dohoda je podepsána jak mediátorem, tak účastníky. Výstupem z této fáze může být taktéž i tzv. dohoda o nedohodě či text společného resumé, které se později předkládá další osobě.⁶⁷ Úkolem mediátora je dohled nad vhodností dohody, která by měla být vyvážená, realistická, dosažitelná a časově omezená.⁶⁸

⁶⁵ ŠKUTOVÁ, Markéta. *O mediaci* [online]. 2014 [cit. 3.5.2019].

⁶⁶ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011, s. 128.

⁶⁷ BRZOBHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 32.

⁶⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011, s. 129.

7 První nařízené setkání se zapsaným mediátorem

Sporné strany se mohou se zapsaným mediátorem setkat buď na základě svého vlastního rozhodnutí a svobodné vůle, a nebo jim předmětné setkání uloží soud na základě usnesení. První setkání se zapsaným mediátorem je v našem legislativním prostředí relativně novým procesním nástrojem soudu, proti kterému není přípustné odvolání.⁶⁹ Je v podstatě reflexí silného celoevropského trendu, v jehož důsledku mají členské státy Evropské unie ve svých právních řádech zakotven nejen tento institut, ale v některých případech dokonce i povinnost pokusit se vyřešit spor prostřednictvím mediace, a to ještě před zahájením soudního řízení.⁷⁰

7.1 Občanský soudní řád a mediace

Nejprve si nastíníme právní prostředí mediace. Snahy o právní zakotvení mediace vyvrcholily v květnu 2012, kdy byl Parlamentem České republiky schválený zákon o mediaci podepsán prezidentem republiky. Zákon nabyl účinnost k 1.9.2012.⁷¹ Česká republika tím dostala svého závazku jakožto členský stát Evropské unie, kdy jí byla prostřednictvím Směrnice č. 2008/52/ES o mediaci, uložena povinnost efektivně zakotvit principy mediace do právního řádu.⁷²

Po přijetí zákona o mediaci bylo nutné upravit i stávající legislativu. V důsledku toho se do občanského soudního řádu dostávají ustanovení, která se týkají nejenom samotné mediace, ale i ty, jenž se zabývají prvním nařízeným setkáním se zapsaným mediátorem.

⁶⁹ § 202 odst. 1 písm. m) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 27.2.2019].

⁷⁰ HÁJKOVÁ, Šárka; Dana POTOČKOVÁ, *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?* [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

⁷¹ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013, s. 28.

⁷² HÁJKOVÁ, Šárka; Dana POTOČKOVÁ, *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?* [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

Jestliže se jedinci rozhodnou řešit svůj konflikt soudní cestou, tak se o mediaci mohou dozvědět již ve fázi přípravy jednání. Podle § 114a odst. 1 OSŘ, má předseda senátu povinnost připravit jednání tak, aby o něm mohlo být rozhodnuto zpravidla již při prvním jednání. Soud již v této fázi řízení může s ohledem na vhodnost dle § 114a odst. 2 písm. b) OSŘ, sporné strany upozornit na možnost využití mediace podle ZoM. Podle komentáře je účelem tohoto ustanovení poskytnout jedincům prostředek, kterým soud může účastníky přesvědčit o tom, že „*normální je nesoudit se a že i nejhorší smír je lepší než dokonalý rozsudek*“.⁷³ Důležité je si uvědomit, že aktivita soudu za účelem smírného vyřešení sporu se má odehrávat ještě před prvním jednáním ve věci.

V případě, že již nastane alespoň první soudní jednání, má soud další procesní prostředek, který mu umožňuje doporučit stranám mediaci. Opět s ohledem na vhodnost může předseda soudu podle § 99 odst. 1 OSŘ, upozornit strany na možnost využití mediace dle ZoM.

7.2 Občanský soudní řád a první nařízené setkání s mediátorem

Od mediace je nutné odlišit institut nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem. Jsou to dva různé pojmy, i když mnohdy laická, dokonce i odborná veřejnost mezi nimi nevnímá rozdíl. V právní úpravě je tudíž nalezneme na odlišných místech. Zmínka o prvním nařízeném setkání s mediátorem se vyskytuje v § 114c odst. 3 písm. c) OSŘ. Jestliže se předsedovi soudu nepodařilo připravit jednání tak, aby bylo možno věc rozhodnout při jednom jednání, pak nařídí a provede přípravné jednání. Jedná se zde o neformální setkání účastníků a jejich právních zástupců v kanceláři soudce. Jeho účelem je důsledné probrání předmětné věci s účastníky, které má v konečném důsledku vést ke smíření stran. Jestli se předsedovi nepodaří přimět strany sporu, aby dobrovolně zahájily smírná jednání, může jim v rámci přípravného jednání, s odkazem na § 100 odst. 2 OSŘ, nařídít první setkání se

⁷³ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 208.

zapsaným mediátorem. I v tomto případě musí soud zvážit, zda nařízené setkání bude pro daný případ vhodné a účelné.⁷⁴

Nyní se dostáváme k nejdůležitějšímu ustanovení OSŘ týkající se nařízeného setkání, a to k § 100 odst. 2 OSŘ. Původně se tato právní norma vyskytovala v § 100 odst. 3 OSŘ, ale vlivem kodifikačních změn bylo toto ustanovení přečíslováno. V předmětném ustanovení je uvedeno, že předseda senátu může účastníkům řízení nařídít první setkání se zapsaným mediátorem, v rozsahu 3 hodin a to s ohledem na účelnost a vhodnost. Tímto se přeruší řízení, ovšem nejdéle na dobu 3 měsíců. Po uplynutí této doby soud v řízení pokračuje. Jestliže se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jim ho předseda senátu ze seznamu vedeném ministerstvem. První setkání s mediátorem nelze nařídít v době platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.⁷⁵

Ač se jedná pouze o jeden odstavec, tak obsahově a informačně je velmi obsáhlý. První věta zmiňuje zapsaného mediátora. Jak je uvedeno v jedné z prvních kapitol, zákonodárce uznává pouze mediátory, kteří jsou zapsaní v seznamu mediátorů vedeném Ministerstvem spravedlnosti České republiky.

Dále předmětné ustanovení v sobě zahrnuje povinnost stran zúčastnit se nařízeného prvního setkání s mediátorem. Ovšem není v něm uvedeno, zda absolvovat setkání musejí obě strany současně nebo mohou navštívit mediátora odděleně.⁷⁶ Odborná veřejnost se domnívá, že účastníci řízení mohou absolvovat nařízené setkání s mediátorem separátně. Ve výjimečných případech lze setkání provést skrze videokonferenci nebo konferenční hovor. V případě odděleného setkání se musí brát i zřetel na časovou dotaci, která bude muset být rozdělena s ohledem na počet účastníků.⁷⁷

Časový údaj týkající se rozsahu setkání s mediátorem je podle zákona 3 hodiny. Z důvodové zprávy k zákonu o mediaci vyplývá, že

⁷⁴ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016*.

Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 226.

⁷⁵ § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 27.2.2019].

⁷⁶ JELÍNKOVÁ, Petra. První setkání se zapsaným mediátorem v praxi. *Bulletin-advokacie* [online]. 2015, [cit. 11.3.2019].

⁷⁷ HÁJKOVÁ, Šárka; Dana POTOČKOVÁ. *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?* [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

rozsah 3 hodin byl zvolen zákonodárci po konzultacích s odborníky na mediaci. Ti zastávají názor, že rozsah 3 hodin je minimální doba k provedení mediace a k tomu, aby účastníci mezi sebou uzavřeli mediační dohodu.⁷⁸ Z výše uvedených informací lze snadno vyvodit nesprávnou tezi, že účastníci musí absolvovat celé 3 hodiny ke splnění své povinnosti. Ač se odborníci na mediaci domnívají, že tato doba je minimální ke splnění svého účelu, zákonodárce se spíše přiklání k opačné variantě, tedy že doba je maximální. Tudíž účastníci řízení by neměli porušit povinnost udělenou jim soudem v případě, že jejich setkání bude kratší než 3 hodiny.

Co se týče vhodnosti a účelnosti, tak o ní rozhoduje předseda senátu na základě svého uvážení. Ten může o svém záměru nařídít setkání s mediátorem informovat účastníky řízení a na základě jejich postoje může vyhodnotit účelnost tohoto procesního postupu.⁷⁹ To ovšem nutně neznamená, že soud je bezpodmínečně vázán vyjádřením účastníků řízení. Předseda senátu může nařídít setkání s mediátorem i přes nesouhlas stran sporu, pokud bude mít za to, že mediace v daném případě může být efektivní. Ojedinele se ale může stát, že soud nedodrží zásadu vhodnosti a přiměřenosti. V takovém případě předseda senátu nařídí první setkání mechanicky, bez ohledu na dané okolnosti případu. Důsledkem může být zbytečné protahování sporu a rostoucí náklady na jeho vedení. O vhodných případech pro nařízené setkání s mediátorem bude ještě pojednáno v některé z následujících podkapitol.

Účastníci řízení mají možnost si sami vybrat mediátora, který je zapsán v seznamu mediátorů České republiky. Zákonodárce chtěl poskytnout stranám v této oblasti svobodnou vůli s poukazem na lepší budování důvěry k mediátorovi, kterého si strany samy zvolí.⁸⁰ K výběru mediátora jim soud poskytne přiměřenou lhůtu, která by ovšem s ohledem na efektivitu neměla být příliš dlouhá a zbytečně neprotahovala řízení. Zpravidla je tato lhůta stanovena na jeden měsíc

⁷⁸ *Důvodová zpráva k zákonu o mediaci*, 2011, [cit. 27.2.2019]. In: Sněmovní tisk 426/0, část č. 1/2 Vl.n.z. o mediaci – EU. Praha.

⁷⁹ BŘÍZA, Petr; GATNER, FILIP. První nařízené setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe. *Bulletin-advokacie* [online]. 2016, [cit. 11.3.2019].

⁸⁰ HÁJKOVÁ, Šárka; Dana POTOČKOVÁ. *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?* [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

od doručení usnesení.⁸¹ Jestliže si jedinci vyberou sami mediátora, jejich povinností je mu tuto skutečnost oznámit a domluvit se s ním na termínu prvního setkání. V případě, že účastníci řízení si mediátora nevyberou, učiní tak namísto nich předmětný soud, a to prostřednictvím usnesení. Soud by pak měl toto usnesení zaslat zvolenému mediátorovi.

7.3 Náklady na nařízené setkání s mediátorem

Zákon v žádném svém ustanovení nepřiznává mediátorovi, který vede nařízené setkání se stranami sporu, nárok na náhradu hotových výdajů.⁸² Mediátorovi v takovém případě náleží pouze odměna. Ta je upravena v § 10 odst. 3, zákona o mediaci a také v § 15 vyhlášky č. 277/2012 Sb. V prvním z těchto ustanovení nalezneme formulaci, že v případě nařízeného setkání náleží mediátorovi odměna stanovená prováděcím právním předpisem a to v případě, pokud se strany sporu nedohodnou jinak. Tuto odměnu hradí strany konfliktu rovným dílem. Prováděcím předpisem se zde má na mysli vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora, a již zmíněný § 15. Ten nám říká, že odměna mediátora dosahuje výše 400 Kč za každou započatou hodinu. Jestliže je mediátor plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu rovněž náhrada za daň z přidané hodnoty.

Z předchozího odstavce a jeho obsahu můžeme vyvodit následující závěry. Teoreticky může nastat situace, kdy mediátor nedostane žádnou odměnu za provedené setkání se stranami sporu a to za stavu, kdy se na tom s účastníky výslovně dohodnou. Stejně tak může po předchozí domluvě nastat to, že odměna mediátora bude mnohonásobně vyšší, než jaká je uvedena v předmětné vyhlášce. Jestliže účastníci hradí odměnu mediátora rovným dílem, znamená to, že každý jedinec zaplatí mediátorovi odměnu ve výši 200 Kč za každou hodinu s případným navýšením o daň z přidané hodnoty. Předmětem diskuzí bývá ale situace, kdy na jedné nebo na obou stranách se vyskytuje více jedinců. Vystává otázka, jak v takovémto případě rozdělit náklady za odměnu mediátora. Prostřednictvím jazykového výkladu můžeme dojít k závěru, že strany sporu se podílí na úhradě nákladů rovným dílem a to

⁸¹ DOLEČEK, Marek. *Mediace jako alternativa k soudnímu řízení* [online]. 2016, [cit. 27.2.2019].

⁸² ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. Výklad institutu Prvního setkání s mediátorem z hlediska jeho obsahu a úhrady – Stanovisko sekce ADR ČAK [online]. 2017, [cit. 27.2.2019].

i v případě, kdy na jedné straně je více účastníků. Nepřihlíží se tedy k celkovému počtu účastníků. Každá strana sporu zkrátka hradí polovinu z odměny mediátora, i když má více jedinců.

7.4 Sankce za nedostavení se k prvnímu nařízenému setkání

Strany konfliktu mají povinnost se účastnit soudem nařízeného setkání se zapsaným mediátorem. Jestliže jedinec bez vážného důvodu odmítne účast na prvním setkání, hrozí mu sankce v podobě nepřiznání náhrady nákladů řízení, a to zcela nebo částečně.⁸³ Účast na jednání je přitom osobní povinností jedince a nelze se jí zprostit prostřednictvím pouhé účasti zástupce strany.⁸⁴

Z textu zákona lze dovodit, že tuto sankci soud jedinci nemusí udělit. Ovšem kdyby toto ustanovení nebylo obsaženo v zákoně a neexistoval by žádný postih, ovlivnilo by to negativně motivaci stran k respektování rozhodnutí soudu, což by ve výsledku vedlo k poklesu efektivity daného institutu v občanském soudním řízení.⁸⁵ Když se předseda soudu rozhodne udělit účastníkovi tento postih, je soud povinen ještě před tímto procesním aktem jedince o této skutečnosti informovat a poskytnout mu prostor k vyjádření se k dané záležitosti, případně k doložení důkazního materiálu, kterým se prokážou závažné důvody, jenž vedly k neúčasti strany sporu na jednání s mediátorem.

Nepřiznání náhrady nákladů není ovšem jediná sankce, která může čelit účastník v případě nesplnění povinnosti. Dle § 53 odst. 1 OSŘ hrozí tomu, kdo neuposlechl příkaz soudu, pořádková pokuta až do výše 50 000 Kč. Pořádkové opatření ukládá předseda senátu na základě usnesení.

⁸³ § 150 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolter Kluwer ČR [cit. 27.2.2019].

⁸⁴ HÁJKOVÁ, Šárka; Dana POTOČKOVÁ. *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?* [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

⁸⁵ BRÍZA, Petr; GATNER, FILIP. První nařízené setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe. *Bulletin-advokacie* [online]. [cit. 2019-03-11].

7.5 Mlčenlivost mediátora

Stejně tak jako samotná mediace i první nařízené setkání s mediátorem podléhá principu mlčenlivosti mediátora ve smyslu § 9 odst. 1 zákona č. 202/2012 Sb, o mediaci. Důvodem je skutečnost, že na soudem nařízené setkání se hledí jako na přípravnou fázi mediace a z tohoto důvodu by měly být zajištěny stejné principy, jenž se aplikují pro samotnou mediaci. Pod pojmem porušení zásady mlčenlivosti si můžeme představit situaci, kdy mediátor sdělí soudu důvěrné informace. Je nutné si ale uvědomit, že povinnost mlčenlivosti nemá mediátor v případě, kdy se ho soud zeptá na údaje týkající se procesních záležitostí. Dotaz soudu může tedy mířit pouze k tomu, zda první setkání proběhlo, kdy a který z účastníků byl přítomen. V podstatě jde o údaje, které jsou součástí potvrzení dle § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 202/2012 Sb, o mediaci, vydávané mediátorem. Ostatní informace může soud po mediátorovi požadovat pouze tehdy, pokud ho všichni účastníci zproští povinnosti mlčenlivosti.⁸⁶

V případě, že se sporné strany rozhodnout pokračovat v mediaci a uzavřou smlouvu o provedení mediace, tak mediátor nemá povinnost mlčenlivosti vztahující se k této listině. Sporným stranám však nic nebrání v tom, aby tuto smlouvu učinili předmětem mlčenlivosti mediátora, a to buď jako celek nebo i její část.⁸⁷

Princip mlčenlivost se dále nevztahuje na účastníky nařízeného setkání. Naopak, jestliže jim soud nařídí zúčastnit se setkání s mediátorem, je vhodné jim zároveň uložit povinnost informovat soud o průběhu daného jednání.⁸⁸

7.6 Účast advokátů na nařízeném prvním setkání

V jedné z předchozích podkapitol je uvedeno, že jedinec by se měl dostavit na první setkání s mediátorem osobně. Není tedy dostačující,

⁸⁶ HÁJKOVÁ, Šárka; Dana POTOČKOVÁ. *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?* [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

⁸⁷ HÁJKOVÁ, Šárka. *Mediace v kontextu občanského soudního řízení* [online]. 2013, [cit. 27.2.2019].

⁸⁸ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 123.

když na první setkání se zapsaným mediátorem se dostaví pouze právní zástupce strany. Podstatou tohoto instrumentu je, aby se strany sporu samy rozhodly, zda budou chtít dále konflikt řešit prostřednictvím soudní soustavy nebo zvolí tento alternativní způsob řešení. Proto je důležité, aby jedinci od mediátora osobně slyšely o potencionálních výhodách mediace a k tomu je nutná jejich prezence na prvním setkání s mediátorem.⁸⁹

Někteří jedinci mohou vyžadovat přítomnost svého advokáta na nařízeném setkání. A to zejména v případě, když je advokát zastupoval v soudním řízení. Důvodem může být skutečnost, že klienti se mohou v přítomnosti svého právního zástupce cítit mnohem více bezpečněji a sebejistěji. V legislativě se nevyskytuje zákaz přítomnosti advokáta na prvním nařízeném setkání se zapsaným mediátorem. Problém ale může nastat za situace, kdy jedna strana si na jednání přivede svého právního zástupce a druhá nikoliv. Následně druhá strana se může cítit znevýhodněna, protože ona zde svého advokáta nemá.

7.7 Dobrovolnost

Jak jsem již předestřela v kapitole týkající se základních principů, dobrovolnost v prvním nařízeném setkání je velmi diskutabilní téma. Odborná veřejnost se dělí na dva tábory, kde první z nich zastává názor, že tímto instrumentem není porušen princip dobrovolnosti, druhá tvrdí pravý opak.

Hlavní argumentace první skupiny stojí na faktu, že předseda soudu nenařizuje sporným stranám mediaci, nýbrž pouze setkání s mediátorem. Účastníci se poté mohou sami dobrovolně rozhodnout, zda budou konflikt řešit prostřednictvím mediace či nikoliv. Mediátor sice může v průběhu prvního setkání strany pozitivně ovlivňovat k tomu, aby se pro mediaci rozhodly. Jedinec se však mediace nemusí zúčastnit. Navíc z důvodové zprávy vyplývá, že zákonodárce rozlišuje rozdíl mezi nařízeným setkáním s mediátorem a povinnou mediací.⁹⁰ V případě povinné mediace by byl princip dobrovolnosti narušen, ale to samé se nedá říct u institutu nařízeného setkání s mediátorem.

⁸⁹ BŘÍŽA, Petr; GATNER, FILIP. *První nařízené setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe*. Bulletin-advokacie [online]. 2016, [cit. 11.3.2019].

⁹⁰ *Důvodová zpráva k zákonu o mediaci*, 2011, [cit. 11.3.2019]. In: Sněmovní tisk 426/0, část č. 1/2 Vl.n.z. o mediaci – EU. Praha.

Druhá část odborné veřejnosti zastává názor, že princip dobrovolnosti je natolik podstatnou zásadou, že jakýkoliv zásah by byl nepřípustný. Míra donucení je v případě nařízeného setkání s mediátorem příliš vysoká. Mediaci a setkání s mediátorem by mělo být zcela dobrovolné a bez jakéhokoliv zásahu autoritativní moci. Rozhodnutí stran o využití této alternativní metody a setkání se s mediátorem by tedy mělo vycházet čistě z vůle sporných stran.

7.8 Vhodné případy pro nařízené setkání

Soudci už pár let mohou využívat tento procesní nástroj, ovšem není tomu příliš často, kdy se k němu uchýlí. Navíc ne každý soudní spor je vhodný k tomu, aby účastníkům bylo nařízeno první setkání s mediátorem. Vyvstává tedy otázka, jak mají soudci poznat, že daný případ je nebo není vhodný pro nařízené setkání s mediátorem. Bylo by velmi náročné vyškolit všechny soudce, proto vznikl dokument s názvem Diagnostika případů mediaci pro soudce. V roce 2016 byla ustanovena Pracovní skupina k mediaci, které vznikla z pověření Ministerstva spravedlnosti. Výsledkem její činnosti je právě zmíněný dokument, který je dostupný na internetových stránkách ministerstva. Tento soubor má sloužit jako pomocná šablona pro soudce při rozhodování, zda je vhodné a účelné nařídit účastníkům soudního řízení setkání s mediátorem. Jedná se tedy o metodiku, jenž soudcům ustanoví kritéria pro výběr vhodných případů k mediaci.⁹¹

V úvodu dokumentu jsou uvedené případy, které nejsou vhodné pro mediaci. Mezi ně patří řízení týkající se domácího násilí nebo účastníci sporu jsou duševně nemocní, drogově závislí či alkoholici. Dále není vhodné nařizovat setkání s mediátorem v případě sporů týkajících se bagatelních částek, jelikož v takovém případě se mohou účastníkům zbytečně navýšit finanční náklady. Další část metodiky v sobě obsahuje dotazník, který je rozdělen do čtyř sekcí. První z nich se vztahuje na rámcové podmínky. Za pomoci nich je soud schopen zjistit, zda právní a procesní rámec není překážkou mediaci. Druhá sada otázek se věnuje vhodnosti sporu a určuje, zda existují vlivy, které přirozeně stranám pomohou dojít ke smíru. Ve třetím oddíle narazíme odpovědi na otázky věnující se podmínkám, které se týkají ochoty stran. Jejich

⁹¹ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Marek. *Podpora mediací: Ministerstvo spravedlnosti vytvořilo nový materiál pro soudce* [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

prostřednictvím se dá zjistit, zda budou mít strany zájem spor urovnat vlastním způsobem a jestli bude jednoduché účastníky přesvědčit o výhodách mediace. Poslední sada otázek se věnuje výhodám mediace v daném sporu. S jejich pomocí je soud schopen říct, zda urovnání sporu mediací přinese pravděpodobněji vyšší hodnotu oběma stranám, než soudní řízení.

7.9 Účel nařízeného setkání s mediátorem

Hlavním účelem nařízeného setkání s mediátorem rozhodně není delegace pravomocí ze soudního orgánu na mediátora, jelikož mediátor nemůže činit žádná skutková či právní rozhodnutí.⁹²

Smyslem tohoto institutu je v první řadě seznámení účastníků soudního sporu s mediací. Mediátor má za úkol poskytnout jedincům dostatek relevantních informací o mediaci, díky kterým se následně strany sporu mohou dobrovolně rozhodnout o vhodnosti a přínosnosti dané metody pro řešení jejich konfliktu.

Zákonodárce také předpokládá, že většina jedinců, kteří se zúčastní prvního setkání s mediátorem, bude schopna v této alternativní metodě řešení sporů dále pokračovat a nakonec i v dané věci uzavřít mediační dohodu.

⁹² DOLEČEK, Marek. *Mediace jako alternativa k soudnímu řízení* [online]. 2016, [cit. 27.2.2019].

8 Nařízené setkání s mediátorem mimo režim OSŘ

Občanský soudní řád není jediný právní předpis, který se z civilního hlediska věnuje prvnímu nařízenému setkání s mediátorem. Právní praxe dospěla k tomu, že setkání s mediátorem lze nařídit i dle § 474 odst. 1 zákona, o zvláštních řízeních soudních. V něm je uvedeno, že soud za účelem ochrany zájmu dítěte vede rodiče k nalezení smírného řešení, přičemž jim může uložit na dobu maximálně 3 měsíců účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání. Toto ustanovení ovšem nehovoří o prvním nařízeném setkání se zapsaným mediátorem, ale pouze o mediačním jednání.⁹³ V komunitě mediátorů vyvolává toto ustanovení značné kontroverze. Zastávají názor, že ustanovení v ZŘS poskytuje soudu nástroj, prostřednictvím něhož mohou uložit stranám povinnost účastnit se mediace a to bez ohledu na jejich názor ohledně užitečnosti mediace pro jejich konkrétní případ.⁹⁴

Pravomoc nařídit stranám sporu první setkání se zapsaným mediátorem má nejen soudní orgán, ale i orgán sociálně právní ochrany dětí. Ten může dle § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, rodičům nebo dokonce i jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte uložit povinnost účastnit se setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin.⁹⁵

⁹³ HÁJKOVÁ, Šárka; Dana POTOČKOVÁ, *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?* [online]. 2018 [cit. 27.2.2019].

⁹⁴ PORTEŠOVÁ, Veronique-Laura. *Problematické aspekty právní úpravy v občanském soudním řádu a v zákoně o zvláštních řízeních soudních.* [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

⁹⁵ ŠKUTOVÁ, Markéta. *O mediaci* [online]. 2014, [cit. 5.3.2019].

9 Věcný záměr civilního řádu soudního

Občanský soudní řád je pramenem práva, který byl přijat již v roce 1963. Od té doby prodělal mnoho novelizací, které zavinily nepřehlednost a nekonzistentnost daného právního předpisu.⁹⁶ Lze tedy tvrdit, že současná podoba tohoto zákona správně nereflektuje společenské poměry dnešní doby. Ministerstvo spravedlnosti si uvědomilo tento problém a na místo dalších novel se rozhodlo pro radikálnější řešení. V roce 2016 ministerstvo ustanovilo pracovní skupinu, jejímž úkolem bylo vytvořit návrh nového civilního soudního řádu.⁹⁷ Z činnosti této komise vzešel věcný záměr civilního soudního řádu, který je v současnosti uveřejněn na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti.⁹⁸

Jak jsem již uvedla v jedné z předchozích kapitol, mediace je legislativně spojena se současnou podobou OSŘ. Vystává tedy otázka, jaké postavení bude mít mediace v novém právním předpise. Nástin toho, jak to v budoucnu může vypadat nalezneme v části věcného záměru s názvem Díl 3 Klid řízení, který se nachází v hlavě IV. Překážky postupu řízení. V něm je představena nová koncepce týkající se mediace.⁹⁹ Klid řízení může nastat v případě, kdy strany sporu se pokusí odklidiť spor smírnou cestou. Za tímto účelem mohou využít služby zapsaného mediátora. Ustanovení ponechává na vůli stran, zda budou chtít mediaci využít nebo nikoliv. Institut nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem je tedy z věcného záměru zcela vypuštěn. Odůvodnění tohoto kroku se odvolává na porušení principu dobrovolnosti alternativních metod řešení sporů, kdy povinná mediace, se kterou je spojeno přerušování řízení, nehledí na vůli stran.¹⁰⁰

Část odborné veřejnosti skládající se ze zapsaných mediátorů tento legislativní krok příliš nevítá. Nevidí pádný důvod, který by měl vést

⁹⁶ RÝDLOVÁ, Hana. *Věcný záměr nového civilního řádu soudního*. Bulletin-advokacie [online]. 2017, [cit. 27.2.2019].

⁹⁷ ĎURLÍKOVÁ, Zuzana. Krok za krokem k novému civilnímu řádu soudnímu [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

⁹⁸ *Věcný záměr civilního řádu soudního*, Dostupné z: <https://crs.justice.cz/>

⁹⁹ PORTEŠOVÁ, Veronique-Laura. *Věcný záměr k novému civilnímu řádu soudnímu*. [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

¹⁰⁰ *Věcný záměr civilního řádu soudního*, Dostupné z: <https://crs.justice.cz/>

k odstranění tohoto institutu z textu zákona. Argumentů pro zachování nařízeného setkání je hned několik. První z nich se opírá o skutečnost, že Česká republika měla povinnost transpozice evropské směrnice týkající se mediace. Reakcí na tuto směrnici bylo právě uzákonění instrumentu nařízeného setkání. Dalším důvodem pro zachování podoby tohoto nástroje je skutečnost, že v praxi vykazuje pozitivní výsledky. Ve většině případů totiž po setkání s mediátorem následuje samotná mediace. Následující argument odkazuje na povědomí o mediaci, kdy nejenom laická veřejnost není obeznámena s tímto institutem. Smyslem nařízeného setkání je právě seznámit stran s možností řešit spor alternativní metodou.¹⁰¹ Posledním a možná i nejdůležitějším důvodem pro zachování nařízeného setkání s mediátorem je to, že věcný záměr svoji argumentaci o vypuštění daného nástroje opírá o to, že v mediaci nesmí být porušen princip dobrovolnosti. Dokonce je použit termín povinná mediace, který nikde v zákoně nenajdeme. Již v předchozí kapitole je uvedeno, že důvodová zpráva k zákonu o mediaci počítá pouze s variantou nařízeného setkání s mediátorem nikoliv povinnou mediací. Jsou to tedy dva naprosto odlišné pojmy. Argumentace ve věcném záměru je tedy postavena na chybné premise, tedy že soud může na základě současné podoby OSŘ nařídit stranám povinnou mediaci. O principu dobrovolnosti je již taky v dané práci pojednáno a s ohledem na výše uvedené není tento princip u prvního nařízeného setkání se zapsaným mediátorem porušen.

¹⁰¹ ROSŮLOVÁ, Jana. *Advokátka Martina Doležalová: Osvěta o mediaci chybí, je nutné zachovat první setkání* [online]. 2018, [cit. 27.2.2019].

10 Statistiky Ministerstva spravedlnosti České republiky

Ministerstvo spravedlnosti již od roku 2012 pravidelně shromažďuje údaje týkající se mediace. V roce 2014 ministerstvo rozšířilo svoji agendu o statistické informace zabývající se institutem nařízeného setkání se zapsaným mediátorem. Je nutno podotknout, že ministerstvo nemá zákonnou povinnost vést statistické údaje a ani jinou evidenci týkající se dané oblasti. Předmětná data byla proto získána pouze pro orientační účely. Tomu odpovídá i metoda sběru informací, která byla realizována prostřednictvím zaměstnanců soudů. Je proto na místě zdůraznit, že získaná data nemusí zcela přesně reflektovat zkoumanou oblast.

Zmiňovaná statistická data Ministerstvo spravedlnosti zveřejňuje na internetovém portálu InfoData. Zde nalezneme statistický list pro civilní agendu, který obsahuje údaje o průběhu řízení v občanskoprávních věcech. Relevantní data dostupná na zmiňovaných webových stránkách jsem zpracovala do tabulky, kterou nalezneme na konci této kapitoly.

Ke správnému porozumění statistických informací je potřeba zmínit, že vypracované statistiky se skládají z pravomocně skončených soudních řízení za jednotlivé kalendářní roky a probíhající soudní spory do nich nejsou zahrnuty. Je proto důležité si uvědomit, že skutečný počet soudních řízení je za sledované období vyšší. Dále je vhodné charakterizovat ukazatele, které se vztahují ke sledované oblasti. Nařízené první setkání s mediátorem představuje počet případů, v nichž předseda soudu sporným stranám uložil povinnost setkat se s mediátorem. Schválení mediační dohody nastává za situace, kdy sporné strany v rámci mediace uzavřou tuto dohodu a následně si nechají od soudu potvrdit její vykonatelnost. Do množství dohod se tedy promítnou jak dohody, které byly uzavřené po nařízeném setkání s mediátorem, tak i ty, které vznikly v jiné procesní fázi či na základě jiného procesního instrumentu. Na druhou stranu v tomto ukazateli nejsou zohledněny situace, kdy sporné strany mediační dohodou uzavřou, ovšem nenechají si ji schválit soudem. Ukazatelé, které by nejlépe zhodnotily efektivitu institutu nařízeného setkání by nám měly říct, kolik soudem nařízených setkání s mediátorem skončilo smírem sporných stran nebo schválenou mediační dohodou. Ministerstvo spravedlnosti bohužel na svých internetových stránkách zveřejnilo pouze počet soudem uložených setkání s mediátorem, celkový počet uzavřených smírů a schválených

mediačních dohod, nikoli průnik těchto aspektů. Organizace justice a resortní výchovy mi ovšem tyto informace poskytla a tudíž jsou zahrnuty do tabulky.

V roce 2012 bylo soudem řešeno celkem 695 462 případů, z nichž pouze 24 skončilo uzavřením mediační dohody. Následující rok byla statistika poněkud lepší. Snížil se celkový počet soudních řízení na 650 450 a zároveň se zvýšilo množství uzavřených mediačních dohod, které vzrostlo na 56.

Soud za rok 2014 nařídil setkání s mediátorem ve 140 případech, přičemž celkový počet soudních řízení byl v tomto roce 597 381. Setkání s mediátorem bylo nařízeno pouze ve 0,023 % případů. Mediační dohodou bylo řízení ukončeno ve 45 případech.

Statistika za rok 2015 je oproti předchozímu roku optimističtější. Nařízeno bylo 315 setkání s mediátorem, což v přepočtu dělá 0,063 % z celkového množství soudních řízení. Soudní řízení bylo ve 25 případech ukončeno mediační dohodou, z toho 2krát na základě nařízeného setkání s mediátorem. Smír byl po nařízeném setkání uzavřen téměř mezi třetinou účastníků.

V roce 2016 bylo v České republice nařízeno 658 setkání s mediátorem z celkového počtu 432 025. Soud se tedy rozhodl použít tento institut v 0,15 % případů. Mediační dohoda byla schválena 32krát, z toho 17krát po absolvování nařízeného setkání. Navíc ve více než třetině případů byl uzavřen smír mezi spornými stranami poté, co absolvovali setkání s mediátorem.

Ukončeno bylo v roce 2017 přesně 390 152 soudních řízení, z kterých předseda soudu nařídil setkání s mediátorem v 0,22 % případech. Soudem byla odsouhlasena mediační dohoda v 46 soudních řízeních, z nich 21 následovalo po prvním setkání s mediátorem. Smír byl uzavřen u více než třetiny soudem nařízených setkání.

Rok 2018 byl ze statistického pohledu nejúspěšnější. Proběhlo v něm 415 647 soudních sporů, z toho bylo v 0,30 % uloženo účastníkům zúčastnit se setkání s mediátorem. Soud tedy použil tento institut v 1256 případech. I mediační dohoda byla v tomto roce hojněji uzavíraná a dosáhla počtu 61 případů. Stejně tak jako v přechozích letech, tak i v tomto roce byl smír uzavřen u více než třetiny účastníků.

Z uvedených statistických dat je na první pohled patrné, že množství skončených soudních řízení postupem let klesá. Výjimkou je pouze rok 2018, kdy počet soudních sporů nepatrně vzrostl. Důvodem může být

skutečnost, že ADR metody jsou stále oblíbenější a sporné strany jim ve více případech dávají přednost před soudním řízením.

Dále z tabulky můžeme usoudit, že soudy v průběhu let čím dál častěji využívají institut nařízeného setkání se zapsaným mediátorem. Všechny civilní spory sice nejsou vhodné pro to, aby byly řešeny prostřednictvím mediace. To ovšem neznamená, že soudy ukládají povinnost setkání s mediátorem v dostatečné míře. Počet nařízených setkání ani zdaleka nedosahuje 1 % z veškerých soudních řízení. Proč tomu tak je si rozebereme v empirické části diplomové práce.

Z uveřejněných statistik Ministerstva spravedlnosti by se na první pohled mohlo zdát, že úspěšnost nařízeného setkání s mediátorem je velmi nízká. Na vině je skutečnost, že ministerstvo zveřejnilo pouze ukazatel počtu schválených mediačních dohod, který sám o sobě nemá příliš vysokou vypovídající hodnotu. Naopak spojení ukazatelů nařízeného setkání a uzavření smíru mezi jedinci, nám může pomoci lépe reflektovat efektivitu daného institutu. Z nich je patrné, že na základě nařízeného setkání s mediátorem byly strany sporu schopny uzavřít smír ve více než třetině případů, což značí relativně vysokou úspěšnost nařízeného setkání s mediátorem.

Rok	celkem soudních řízení	nařízené setkání s mediátorem	schválena mediační dohoda	nařízené setkání a schválena mediační dohoda	nařízené setkání a uzavřen smír
2012	695 462	x	24	x	x
2013	650 450	x	56	x	x
2014	597 381	140	45	x	x
2015	502 915	315	25	2	87
2016	432 025	658	32	17	254
2017	390 152	894	46	21	334
2018	415 647	1256	61	x	452

11 Empirický výzkum

Empirická část diplomové práce vychází z poznatků, které jsou uvedeny v předchozích kapitolách. Postup empirického výzkumu bude následující. Nejprve si vytyčím cíle, které bych chtěla výzkumem dosáhnout. Poté si stanovím výzkumné otázky, tedy předpokládané výsledky, které mohou vyplývat z dané problematiky. Následovat bude popis výzkumného vzorku a použité metody. Další část se bude týkat získaným výsledkům a jejich vyhodnocení. Závěrečná fáze empirického výzkumu se bude věnovat potvrzení nebo vyvrácení stanovených výzkumných otázek.

11.1 Cíl výzkumu a určení výzkumných otázek

Účelem výzkumu je zjistit, jak soudem nařízené setkání se zapsaným mediátorem funguje v praxi a zda je vůbec efektivní, tedy jestli jsou sporné strany schopny dojít až do fáze uzavření mediační dohody.

Pro účely empirického výzkumu byly stanoveny následující výzkumné otázky:

1. Zapsaný mediátor má více případů k mediaci, než nařízených setkání.
2. Nařízené setkání s mediátorem v průměru trvá 3 hodiny.
3. Většina nařízených setkání se zapsaným mediátorem následně pokračuje v procesu mediaci.
4. Většina nařízených setkání se zapsaným mediátorem skončí mediační dohodou.
5. Soudy nedostatečně využívají institut nařízeného setkání se zapsaným mediátorem.
6. Navrhovaný věcný záměr k občanskému soudnímu řádu, týkající se institutu nařízeného setkání s mediátorem, není považován ze strany všech zapsaných mediátorů jako krok správným směrem.

11.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Tři výzkumné vzorky splňují potřebné vlastnosti k dosažení cíle empirické části diplomové práce. Mezi ně řadíme soudce, advokáty a zapsané mediátory. Při výběru výzkumného vzorku jsem zvažovala, která z těchto skupin bude pro průzkum nejvhodnější. Důvod, proč jsem

si nevybrala soudce jako výzkumný vzorek je ten, že data od nich již pravidelně získává Ministerstvo spravedlnosti a jejich analýza se nachází v předchozí kapitole diplomové práce. Navíc sběr informací v této oblasti není vůbec jednoduchý a většina civilních soudců ani institut nařízeného setkání s mediátorem nepoužívá. Další v pořadí jsou advokáti, u kterých jsem narazila na podobný problém. Získávání dat od této profese je náročné. Počet advokátů je sice velmi vysoký, ale většina z nich se v rámci své praxe nevěnuje mediaci a ani nařízenému setkání s mediátorem. Rozhodla jsem se tedy, že pro účely této studie použiji jako výzkumný vzorek zapsané mediátory. Domnívám se, že právě oni mají nejhlubší znalosti o mediaci a nařízeném prvním setkání s mediátorem.

V jedné z prvních kapitol je uvedeno, že Ministerstvo spravedlnosti vede seznam zapsaných mediátorů. V současnosti se v tomto veřejném seznamu nachází 252 zapsaných mediátorů, z toho 28 z nich má pozastavenou činnost a 2 dokonce ukončenou činnost. Aktivních mediátorů je tedy v seznamu uvedeno 222. Z nich právě 22 na sebe nemá uveden e-mailový kontakt. Dotazníky jsem rozeslala celkem 200 mediátorům.

Výzkumu se poté zúčastnilo 27 mediátorů. Ostatní na moji prosbu nereagovali. V současné době je nízká návratnost dotazníkového šetření poměrně obvyklá. Důvodem může být skutečnost, že zapsaný mediátor ve většině případů nevykonává pouze výdělečnou činnost týkající se mediace. Takové osoby jsou jistě velmi zaneprázdněné a nemají čas na vyplnění dotazníku. Navíc zájem o mediaci stále roste a v souvislosti s tím se zvyšuje i počet diplomových prací na tuto tematiku. Zapsaným mediátorům určitě chodí mnoho dotazníků a z časových důvodů je nevládají vyplnit všechny. Je nutné tedy upozornit, že počet respondentů bohužel nepředstavuje reprezentativní vzorek a výsledky z průzkumu se nedají generalizovat na veškeré zapsané mediátory v České republice. Statistické údaje jsou pouze orientační a slouží pouze k povrchovému zmapování dané problematiky. Výsledky z průzkumu ovšem mohou být podnětem pro další zkoumání mediace a prvního nařízeného setkání.

Respondenti byli složeni ze 17 žen a 10 mužů. Průměrný věk výzkumného vzorku byl 46 let.

11.3 Metoda výzkumu

Pro účely empirické studie jsem se rozhodla použít kvantitativní přístup sběru dat, který se zabývá získáváním údajů o četnosti výskytu nějakého jevu. Jeho účelem je sběr statisticky spolehlivých výsledků, které jsou získávány od specifického souboru respondentů.¹⁰² Jako metodu výzkumu jsem zvolila strukturovaný dotazník. Ten jsem rozeslala za pomoci e-mailové korespondence všem aktivním zapsaným mediátorům, kteří měli ve veřejném seznamu na sebe uveden kontakt. Přesné znění textu e-mailu jsem vložila do přílohy diplomové práce. Po úvodním oslovení jsem se představila a zdvořile požádala zapsané mediátory o vyplnění krátkého dotazníku, který se týkal prvního nařízeného setkání s mediátorem. Ujistila jsem je, že dotazník je zcela anonymní a slouží výhradně pro účely této diplomové práce. Po poděkování následoval hypertextový odkaz na předmětný dotazník, který jsem vytvořila za pomoci aplikace Google Formulář. Dotazník se skládal z 11 otázek, jejichž pořadí bylo stanoveno na základě procesních fází mediace a nařízeného prvního setkání. Závěrečná otázka se věnovala chystané novele civilního soudního řádu.

První dvě otázky formuláře se týkaly věku a pohlaví respondentů. Záměrně jsem tento druh otázek umístila na začátek dotazníku a náročnější otázky jsem situovala na konec formuláře. Výsledky týkající se věku a pohlaví posloužily k charakteristice výzkumného vzorku. Dále se formulář skládal ze 3 uzavřených otázek, kdy respondent vybíral ze tří nabízených odpovědí. Zbývající otázky byly otevřené a úkolem zapsaného mediátora bylo napsat odpověď buď ve formě číslovky, procenta nebo krátké věty.

Pro účely empirického výzkumu této diplomové práce byly vytvořeny následující otázky:

1. Kolik je Vám let?
2. Jste muž nebo žena?
3. Kolik máte měsíčně případů k mediaci?
4. Kolik máte měsíčně soudem nařízených setkání?

¹⁰² KOZEL, Roman. *Moderní marketingový výzkum: nové trendy, kvantitativní a kvalitativní metody a techniky, průběh a organizace, aplikace v praxi, přínosy a možnosti*. Praha: Grada, 2006, s. 120.

5. Jak dlouho průměrně trvá Vaše první nařízené setkání se stranami sporu?
6. Kolik případů nařízených setkání pokračuje v řešení konfliktu prostřednictvím mediace? Prosím, vyjádřete v procentech
7. Kolik nařízených setkání skončí uzavřením mediační dohody? Prosím, vyjádřete v procentech
8. Myslíte si, že by soud měl ve více případech nařizovat první setkání s mediátorem?
9. Jaké důvody mohou soudce vést k tomu, že ve vhodném případě neuloží účastníkům soudního řízení povinnost setkat se s mediátorem?
10. Myslíte si, že mediace jako metoda řešení sporů by měla být využívána častěji?
11. Navrhovaný věcný záměr k občanskému soudnímu řádu plánuje vypuštění institutu nařízeného prvního setkání s mediátorem. Myslíte si, že je to krok správným směrem?

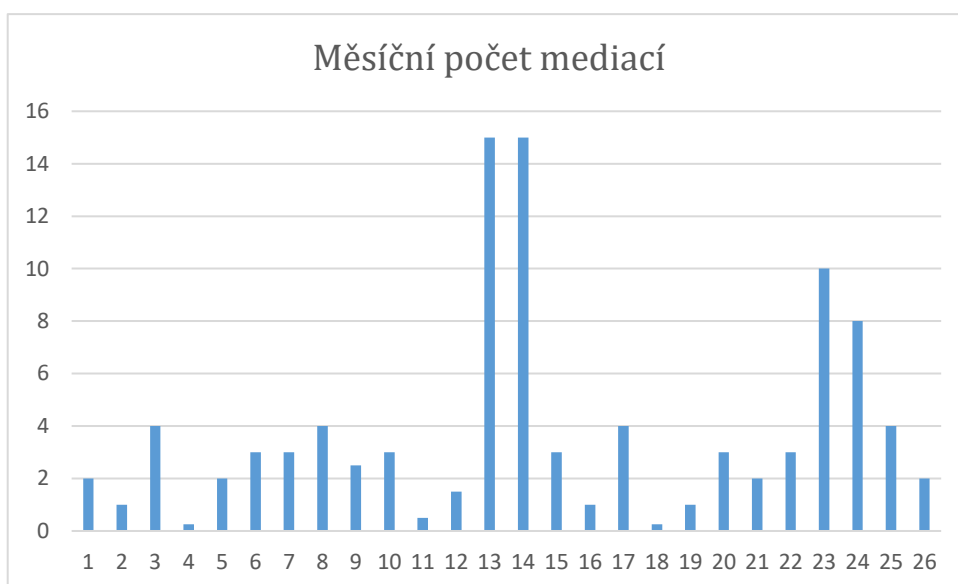
11.4 Výsledky dotazníku

V této kapitole vyhodnotím získaná data a to podle jednotlivých otázek dotazníku. Ve vhodných případech vyhotovím k dané otázce tabulku nebo graf, jejichž účelem bude zpřehlednění získaných výsledků.

Jak jsem již uvedla, první dvě otázky se týkaly výzkumného vzorku a jejich výsledky jsou uvedeny v předchozí podkapitole. Z výsledků zjištěných ze třetí až páté otázky jsem vytvořila tabulku, která nám přehledně zobrazí příslušná data a usnadní jejich vzájemné porovnání. Z ohledem na zachování celistvosti tabulky jsem se rozhodla pro její umístění na následující stránce.

měsíční počet mediací	měsíční počet nařízených setkání	délka nařízeného setkání
2	2	3
1	1	3
4	2	0,5
0,25	0,25	0,5
2	1	1
3	2	0,5
3	0,5	0,75
4	1,5	0,25
2,5	1,5	2
3	2	0,5
0,5	0,5	2,5
1,5	0,25	2
15	0	3
15	1	3
3	1	3
1	0	2,5
4	4	1
0,25	0,25	1
1	0	1
3	1	1
2	1	1
3	0,5	2
10	2	1
8	3	3
4	1	1
2	2	0,3

Třetí otázka směřuje na počet případů mediaci zapsaného mediátora. Některé výsledky netvoří celé číslo. Je to způsobeno tím, že mediátoři uvedli průměrný počet mediací nebo někteří dokonce sdělili, že nemají v průměru měsíčně ani jednu mediaci a uvedli počet mediací za rok. Byla jsem proto nucena vypočítat průměrný počet mediací za měsíc. Z následujícího grafu je patrné, že pouze ve dvou případech mají mediátoři více než 10 mediací měsíčně. Naopak někteří mediátoři neprovádějí ani jednu mediaci za měsíc. Průměrný počet mediací vychází na téměř 4 za měsíc. Mohlo by se na první pohled zdát jako nízké číslo, ovšem musíme přihlédnout k faktu, že v České republice existuje jen velmi málo zapsaných mediátorů, kteří se z profesního hlediska věnují pouze mediaci a nevykonávají žádnou jinou výdělečnou činnost.

Čtvrtá otázka mířila na počet nařízených setkání s mediátorem. Stejně tak jako v přechozí otázce, tak i zde se ve výsledcích vyskytují desetinná čísla. Důvod je naprosto stejný jako u předešlé otázky. Z výsledků na tuto otázku můžeme nejenom zjistit měsíční počet nařízených setkání, ale v souvislosti s předchozí otázkou můžeme určit i poměr mezi počtem provedených mediací a počtem nařízených setkání s mediátorem.

Z vytvořeného grafu jde i na první pohled vidět, že nejvyšší počet nařízených setkání měl mediátor, který vykonal 4 setkání za měsíc. Naopak někteří zapsaní mediátoři nemají ani v průměru 1 sezení za měsíc. Průměrný počet nařízených setkání s mediátorem se pohybuje lehce nad 1 setkání měsíčně. V souvislosti s předchozí otázkou můžeme

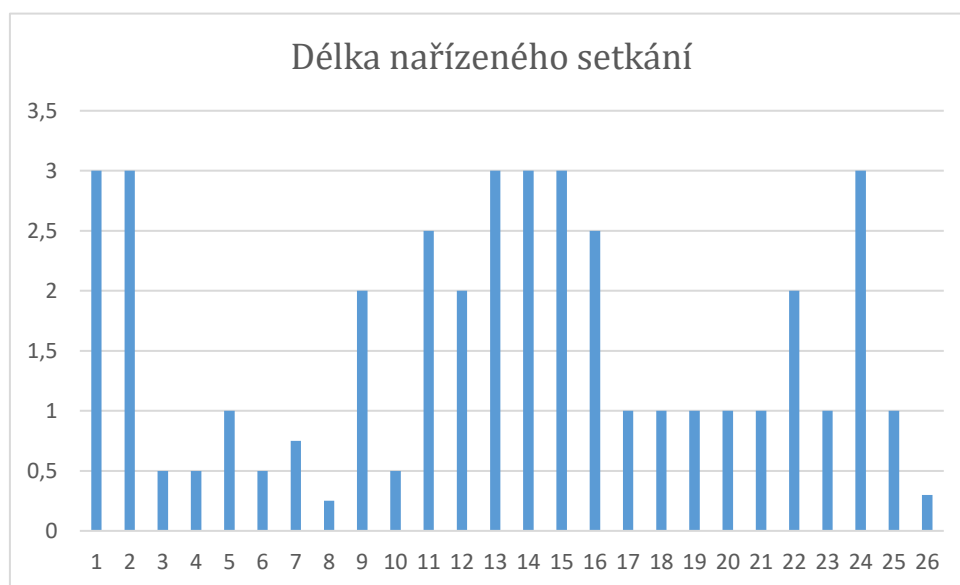
zjistit, že celkový počet měsíčních mediací je 98. Z výsledků ze čtvrté otázky zase vyplývá, že celkový počet měsíčně nařízených setkání se zapsaným mediátorem je 31,25. Když porovnáme tyto dva ukazatele, zjistíme, že náplň práce mediátora se skládá téměř z $\frac{1}{4}$ nařízených setkání a ve zbylých $\frac{3}{4}$ mediátor vede mediaci. Do počtu vedených mediací jsou ovšem započítány i ty, pro které se strany sporu rozhodly po předchozím nařízeném setkání.

V kapitole týkající se nařízeného setkání s mediátorem je uvedeno, že rozsah setkání dosahuje dle zákona 3 hodin. Tento údaj byl zvolen na základě znalostí poskytnutých od příslušných odborníků. Zákonodárce ovšem dodává, že sporné strany pro splnění uložené povinnosti nemusí vyčerpat celé 3 hodiny. Na tuto problematiku mířila pátá otázka, jejímž úkolem bylo zjistit, jak velikou časovou dotaci mediátoři potřebují k tomu, aby jejich sezení se spornými stranami na základě nařízeného setkání bylo efektivní.

Příslušný graf značí, že 6 mediátorů potřebuje k nařízenému setkání 3 hodiny. Jeden mediátor je zase schopen zvládnout nařízené setkání za 15 minut. Nejčastější odpověď ovšem byla 1 hodina, kdy právě tento časový interval se vyskytl u 8 zapsaných mediátorů. Průměrná doba vypočítaná ze všech uvedených odpovědí je 95 minut.

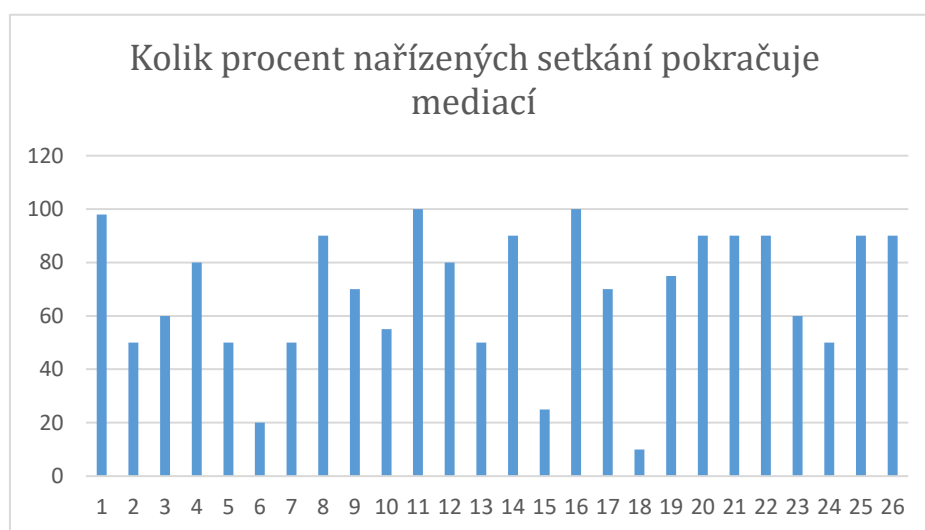
Z rozboru výsledků vyplývá, že soudem nařízená setkání s mediátorem ve většině případů netrvají předepsané 3 hodiny. V průměru je mediátor a sporné strany absolvují za 1,5 hodiny, což odpovídá polovině časové dotace.

Pro účely šesté a sedmé otázky jsem opět vytvořila přehlednou tabulku. Obě otázky směřovaly na úspěšnost nařízeného prvního setkání s mediátorem. Důležité je zdůraznit, že data v tabulce jsou uvedena v procentech. Tabulku jsem umístila až na následující stranu s ohledem na její celistvost.

Kolik procent nařízených setkání pokračuje mediací	Kolik procent nařízených setkání uzavře mediační dohodu	Rozdíl mezi sledovanými položkami
98	70	28
50	50	0
60	60	0
80	30	50
50	50	0
20	10	10
50	30	20
90	70	20
70	50	20
55	25	30
100	40	60
80	50	30
50	50	0
90	90	0
25	25	0
100	50	50
70	60	10
10	0	10
75	50	25
90	80	10
90	85	5
90	80	10
60	40	20
50	20	30
90	80	10
90	50	40

Šestá otázka se zaměřuje na vztah mezi nařízeným setkáním s mediátorem a mediací. Jejím účelem je zhodnocení úspěšnosti, tedy má nám říct kolik procent nařízených setkání pokračuje mediací. Pro přehlednost jsem vytvořila k této otázce sloupcový graf. Na první pohled je z grafu patrné, že téměř polovina všech případů dosahuje minimálně hranice 80 % úspěšnosti. Na druhou stranu existuje i případ, u kterého úspěšnost dosahuje pouhých 10 %. Co se týče průměrné úspěšnosti, tak ta dosahuje téměř 70 %. Můžeme tedy tvrdit, že více než dvě třetiny nařízených setkání s mediátorem následně zahájí mediaci.

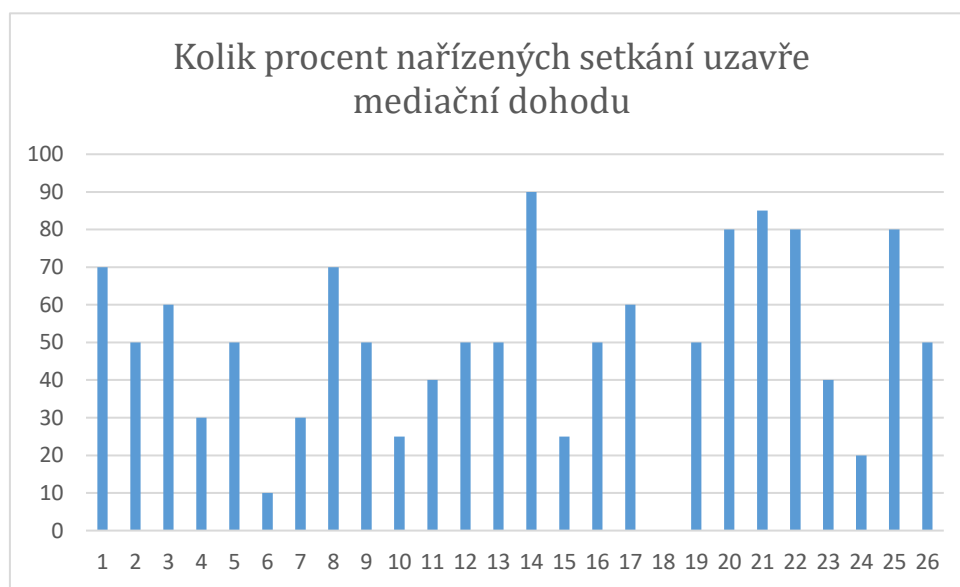

Následující otázka, v pořadí už sedmá, se taktéž věnuje úspěšnosti nařízeného setkání. Rozdíl oproti předchozímu dotazu je ten, že zde místo mediace bude sledovaným faktorem uzavřená mediační dohoda. Výsledky z této otázky by měly o něco lépe reflektovat efektivitu nařízeného setkání. Navíc v souvislosti s předchozí otázkou můžeme zjistit kolik mediací zahájených na základě nařízeného setkání s mediátorem skončí uzavřením mediační dohody.

Kvůli přehlednosti získaných dat jsem opět vytvořila sloupcový graf. Z něho můžeme vyčíst, že ve třetině případů dosáhla úspěšnost 60 % a více. Naopak se v grafu vyskytuje položka, která nám říká, že mediační dohoda nebyla uzavřena v žádném z nařízených setkání. Tato nejnižší položka ovšem koreluje s nejnižší položkou z předchozí otázky. Jinými slovy dané výsledky pocházejí od jednoho respondenta. Ze získaných dat jsem dále vypočítala průměrnou úspěšnost uzavření mediační dohody na

základě nařízeného setkání, která dosahuje téměř 50 %. Lze tedy tvrdit, že každé druhé povinné setkání s mediátorem skončí úspěchem, tedy že strany mezi sebou uzavřou mediační dohodu.

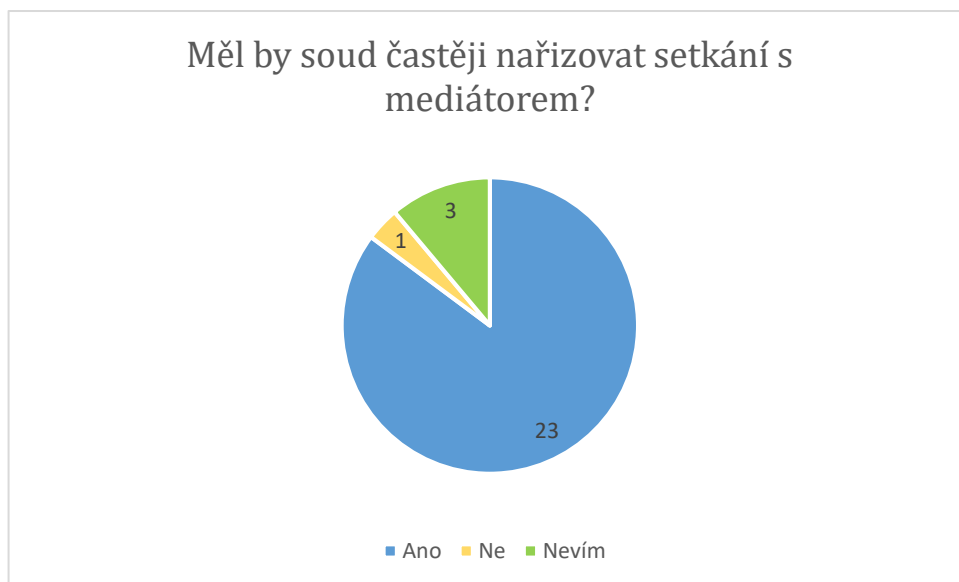
Nyní se vrátíme zpět k datové tabulce, která je společná pro otázku číslo šest a sedm. Bude nás zajímat třetí sloupec tabulky, který reprezentuje rozdíl mezi úspěšností nařízeného setkání a procesu mediace na jedné straně, a na druhé straně úspěšností nařízeného setkání a uzavřené mediační dohody. Výsledek by nám měl říct, kolik procent případů po zahájení mediace pokračuje až do fáze uzavření mediační dohody. Průměrný rozdíl mezi sledovanými hodnotami je téměř 20 %. Tedy v pětině případů účastníci mediačního řízení nedokončí proces mediace a neuzavřou mediační dohodou. Z opačného hlediska můžeme tvrdit, že právě v 80 % případů následuje po zahájení mediace uzavření smíru mezi stranami sporu, který je zpečetěn mediační dohodou.

Z analýzy statistik Ministerstva spravedlnosti jsem v předchozí kapitole došla k závěru, že soudem uložená povinnost setkat se s mediátorem není použita ani v 1 % ze všech skončených soudních řízení. Z toho jsem vyvodila závěr, že předsedové soudu nedostatečně využívají tento procesní institut. Existují případy, které by byly vhodné pro uložení daného nástroje a soud tak neučiní.

Osmá a devátá otázka se věnují právě této problematice. Prostřednictvím osmé otázky jsem se snažila zjistit názor mediátorů na četnost nařízených setkání. Otázka byla položena jako uzavřená a respondenti mohli vybírat ze tří možných variant odpovědí: Ano, Ne, Nevím. Pro účely této otázky jsem vytvořila koláčový graf, který znázorňuje zastoupení jednotlivých odpovědí.

Celkem 23 mediátorů uvedlo, že by soud měl ve více případech ukládat povinnost setkat se s mediátorem. Jeden respondent nesouhlasil s danou tezí a zbylí 3 mediátoři neznali odpověď na tuto otázku. Z odpovědí tedy jasně vyplývá, že 85 % zapsaných mediátorů se domnívá, že předseda soudu nedostatečně využívá procesní nástroj nařízeného setkání.

Devátý dotaz jsem formulovala jako otevřenou otázku, u které se mediátor mohl jako u jediné rozepsat. To byl asi i důvod, proč tento dotaz měl nejméně odpovědí. Otázka navazovala na předchozí dotaz a jejím cílem bylo zjistit, jaké důvody mohou soudce vést k tomu, že ve vhodném případě neuloží jedincům povinnost zúčastnit se nařízeného setkání. Odpovědi na tuto otázku nejsou vhodné pro vytvoření grafu nebo tabulky.

Nejčastější odpověď na danou otázku souvisela s tím, že soudci nemají dostatek znalostí týkající se této oblasti a nerozumí principům

a procesu mediace. Nenařizují setkání s mediátorem zkrátka proto, že o daném procesním instrumentu mnoho neví.

Další odpovědi na položené otázky směřovaly na právní úpravu předmětného procesního nástroje. Někteří mediátoři se domnívají, že právní úprava této oblasti je nedostatečná.

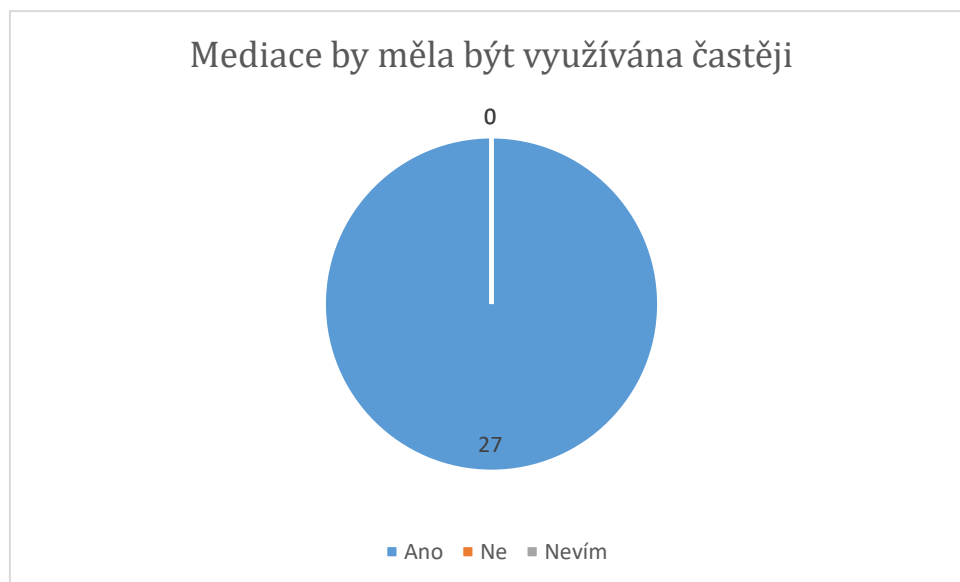
Zapsaní mediátoři také poukazovali na povahové vlastnosti soudce. Podle nich se soudci bojí ukládat stranám setkání s mediátorem, protože je to pro ně něco nového. Tito soudci mají rádi svůj konzervativní styl práce a nejsou zvyklí na variantu mediace. Nařizují pouze rodinou terapii, kterou již z praktického hlediska mají zažitou. Předsedové soudu také v některých případech přeceňují svoje smířčí schopnosti. Domnívají se, že právě oni můžou sporné strany dovést k dohodě, nikoliv mediátor.

Část mediátorů si myslí, že soudci považují mediaci za neefektivní metodu řešení sporů a považují za zbytečné stranám ukládat povinnost setkat se s mediátorem. Nevěří tomu, že by mediace mohla vést k úspěšnému vyřešení konfliktu.

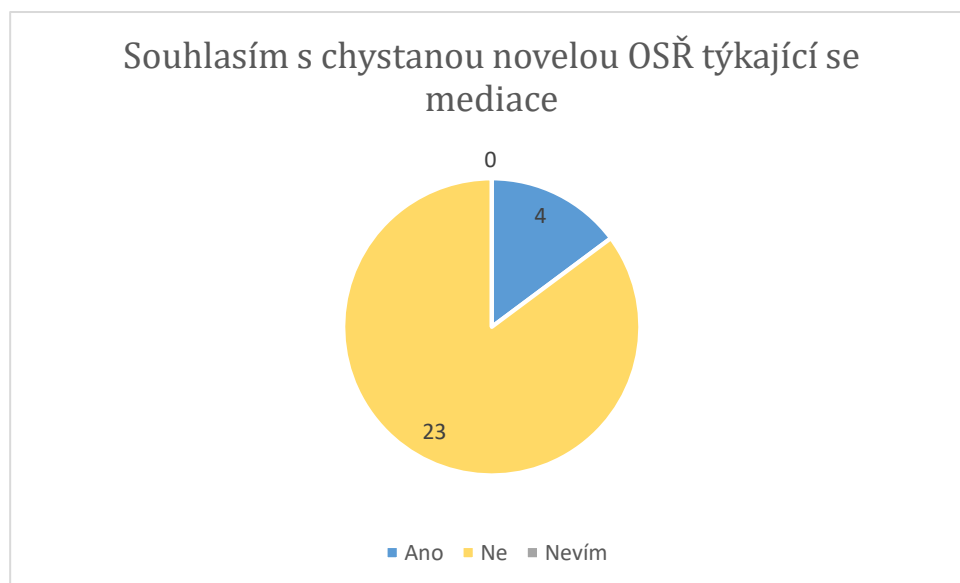
Poslední odpověď se zabývala situací, kdy na otázku soudu ohledně nařízeného setkání účastníci sporu reagují negativně. Jestli je soudce přesvědčen o tom, že daný případ je vhodný pro uložení povinnosti setkat se s mediátorem, měl by i tento procesní instrument také využít.

Desátá otázka mířila obecně na mediaci, jakožto alternativní metodu řešení sporů. Jejím cílem bylo zjistit názor zapsaných mediátorů na pole působnosti mediace. I tato otázka v sobě zahrnovala uzavřené odpovědi: Ano, Ne, Nevím. Respondenti tedy vybírali jednu z nabízených variant. Zapsaní mediátoři se v daném případě jednohlasně shodli na tom, že by mediace měla být využívána častěji. Jenom nepatrné množství konfliktů se řeší prostřednictvím alternativním metod řešení sporů.

Teoreticky bychom mohly spočítat celkový počet provedených mediací za rok a porovnat to s počtem skončených soudních sporů v roce 2018. Z výsledků třetí otázky dotazníku vyplývá, že mediátor má za měsíc v průměru 4 mediace. Za rok tedy mediátor zvládne v průměru asi 48 mediací. Aktivních mediátorů v seznamu Ministerstva spravedlnosti máme v současnosti 222. Vynásobením těchto dvou faktorů můžeme dojít k přibližnému počtu mediací, které byly v daném roce provedeny. Výsledný počet tedy odpovídá 10 656 mediacím. Celkové počet skončených soudních řízení v civilní oblasti dosahuje 415 647. Z těchto výsledků můžeme usoudit, že řešení sporů prostřednictvím soudní soustavy je téměř 40krát častější, než je tomu u mediace.

Poslední, tedy v pořadí jedenáctá otázka se zabývala plánovanou novelizací občanského soudního řádu. Otázka byla položena tak, aby respondenti na ni mohli odpovědět pouze prostřednictvím výběru jedné z variant odpovědí. Opět se tedy jednalo o uzavřenou otázku se třemi možnostmi: Ano, Ne, Nevím. Uzavřenou otázku zodpovědělo 27 respondentů, z toho 4 z nich si vybrali odpověď Ano a 23 zvolili odpověď Ne. Z výsledků vyplývá, že věcný záměr k civilnímu soudnímu řádu je podle většiny dotázaných mediátorů krok špatným směrem. Danou otázkou byla i potvrzena skutečnost, že značná část odborné veřejnosti skládající se ze zapsaných mediátorů nevítá tento legislativní krok a přeje si mít první nařízené setkání s mediátorem upravené zákonem. Důvod pro tento postoj není překvapivý. Mediátoři si zcela jistě uvědomují, že počet nařízených setkání s mediátorem je i tak velmi nízký. Kdyby byl tento institut vypuštěn z textu zákona, znamenalo by to, že mediátoři přijdou o značnou část náplně práce. A to nejen s ohledem na to, že by se s jednotlivci nesetkávali v rámci soudem uložené povinnosti, ale s přihlédnutím i ke skutečnosti, že by se mediátorům snížil počet mediací, které by mohly bezprostředně navazovat na nařízené setkání.

11.5 Zhodnocení stanovených výzkumných otázek

Na začátku empirického šetření jsem stanovila výzkumné otázky. Prostřednictvím sesbíraných a zanalyzovaných dat se v této podkapitole pokusím o jejich potvrzení nebo vyvrácení.

První výzkumná otázka obsahovala domněnku, že mediátor má více případů k mediaci, než nařízených setkání. Tato domněnka byla naprosto správná. Za pomoci dotazníku jsem zjistila, že mediátor má v průměru téměř 4 mediace za měsíc a 1 nařízené setkání. Výsledky získané z dotazníkového šetření nejsou překvapivé. Důvodem je skutečnost, že soudy ve velmi málo případech nařizují jedincům povinnost účasti na setkání s mediátorem.

V druhé výzkumné otázce byla stanovena myšlenka, že setkání s mediátorem trvá 3 hodiny. Tuto domněnku jsem vytvořila na základě podkladů vyplývajících z důvodové zprávy k ZoM. V ní je uvedeno, že doba 3 hodin je minimální pro splnění účelu nařízeného setkání. Na základě zjištěných výsledků byla moje výzkumné otázka vyvrácena. Z výsledků vyplynulo, že mediátor potřebuje k seznámení účastníků s metodou mediace, jejím procesem a pozitivy, průměrně 95 minut. Tento časový úsek odpovídá právě polovině stanoveného rozsahu nařízeného setkání. Vystává otázka, zda by nebylo vhodné upravit v zákoně časovou dotaci

pro splnění povinnosti účasti na setkání s mediátorem. Potencionální legislativní krok by mohl vést ke snížení počtu případů, kde se sporné strany rozhodnou neúčastnit se nařízeného setkání s mediátorem s ohledem na nesprávnou domněnku obsahující premisu povinnosti absolvovat celé 3 hodiny.

Třetí výzkumná otázka vycházela z teze, že většina nařízených setkání se zapsaným mediátorem následně pokračuje v procesu mediace. Většina zde představovala nadpoloviční část, tady více než 50 %. Ze sesbíraných a vyhodnocených dat vyplynulo, že v průměru 70 % účastníků pokračuje po nařízeném setkání v procesu mediace. Podle mého názoru je tento výsledek velice dobrý a poukazuje na fakt, že předmětný procesní nástroj je v praxi účinný.

Čtvrtá výzkumná otázka navazovala na předchozí premisu a obsahovala domněnku, že většina nařízených setkání se zapsaným mediátorem skončí mediační dohodou. Většina zde opět reprezentovala nadpoloviční část, tedy k jejímu potvrzení je třeba úspěšnost 50 % a více. Bohužel tuto výzkumnou otázku se mi nepodařilo potvrdit. Z odpovědí respondentů vzešel závěr, že téměř 50 % účastníků, po participaci na nařízeném setkání s mediátorem, dojde až do fáze uzavření mediační dohody. V daném případě výzkumná otázka nebyla splněna v důsledku několika desetin procent. I když stanovená premisa nebyla potvrzena, zastávám názor, že nařízené setkání se zapsaným mediátorem v praxi funguje velice dobře, jelikož skoro každý druhý případ splní účel tohoto institutu, tedy že je mezi spornými stranami uzavřena mediační dohoda.

V pořadí již šestá stanovená výzkumná otázka zastávala domněnku, že soudy nedostatečně využívají instrumentu nařízeného setkání se zapsaným mediátorem. Na základě získaných odpovědí na související otázku byla tato premisa potvrzena. Více než 85 % zapsaných mediátorů zastává názor, že soudy by měly častěji ukládat stranám povinnost setkat se s mediátorem. Výsledky průzkumu nejsou překvapivé, jelikož jsem stanovenou výzkumnou otázku postavila na skutečnosti, že mediátoři zastávají pozitivní názor na efektivitu nařízeného setkání.

Poslední výzkumná otázka v sobě zahrnovala myšlenku týkající se navrhovaného věcného záměru k civilnímu řádu soudnímu. Hlavní domněnkou této premisy bylo, že všichni respondenti zastávají negativní postoj k navrhované novele. Při stanovení dané výzkumné otázky jsem vycházela ze skutečnosti, že všichni zapsaní mediátoři považují procesní nástroj v podobě nařízeného setkání za velmi dobře fungující a při vypuštění daného instrumentu z textu zákona dojde k tomu, že již nadále

nebude možné používat tento efektivní procesní prostředek. Ani tuto výzkumnou otázku se mi nepodařilo potvrdit. Více než 10 % respondentů zaujímá k novele týkající se mediací pozitivní postoj. Tento výsledek byl pro mě překvapivý. Prostřednictvím nařízeného setkání je možno jedince účinně informovat o této ADR metodě a poukázat na její nepochybné výhody.

12 Závěr

Diplomová práce se zabývala mediací a prvním nařízeným setkáním se zapsaným mediátorem. Teoretická část práce se věnovala převážně charakteristikou mediace, jejími formami, principy, směry a fázemi. Dále bylo popsáno prostředí, ze kterého vychází nařízené setkání s mediátorem. Na teoretickou část navázala část praktická, kde byly zanalyzovány statistiky Ministerstva spravedlnosti České republiky a chystaný věcný záměr k občanskému řádu soudnímu. V empirické části diplomové práce byl popsán výzkum, který byl prováděn prostřednictvím dotazníkové šetření. Cílem této práce nebylo zhodnocení mediace jako metody ADR, ale evaluace souvisejícího institutu nařízeného setkání se zapsaným mediátorem. V diplomové práci bylo především poukázáno na smysl předmětné oblasti. Vyzdvižen byl účel nařízeného setkání, který spočíval v upozornění sporných stran na metodu mediace a šíření osvěty dané problematiky.

Mediaci můžeme dozajista označit za alternativní metodu řešení sporů, která patří v České republice mezi nejpoužívanější. Ovšem v poměru k počtu soudních řízení zastává mediace jenom nepatrný nástroj pro řešení sporů. Stejně tak institut nařízeného prvního setkání je soudy využíván pouze v marginálním počtu případů. Tato skutečnost byla prokázána na základě rozboru statistik Ministerstva spravedlnosti.

Diplomová práce se také věnovala rozboru věcného záměru k civilnímu řádu soudnímu. Tento dokument v budoucnu nepočítá s možností soudu nařídit stranám setkání s mediátorem. Poukázáno bylo především na nevhodnost tohoto legislativního kroku. Když tento instrument nebude mít oporu v textu zákona a soudy ho nebudou moci používat, tak se i sníží pravděpodobnost toho, že účastníci se dozví o mediaci jakožto alternativní metodě řešení sporů. V důsledku toho se i sníží počet provedených mediací, které mohou právě procesně navázat na nařízené setkání s mediátorem. Dopad novely občanského řádu soudního tedy může mít na budoucí vývoj mediace negativní vliv.

Dozajista informačně nejhodnotnějšími kapitolami byly ty, které se zabývaly praktickou stránkou předmětné problematiky. Ze statistik Ministerstva spravedlnosti vzešel závěr, že nařízené setkání s mediátorem je soudy velmi málo používaný procesní nástroj. K jeho využívání nedochází ani u 1 % soudních řízení. Tato statistika je velice

tristní. Určitě existuje veliké množství případů, ve kterých by předseda soudu mohl, s ohledem na vhodnost a účelnost, uložit stranám sporu povinnost zúčastnit se nařízeného setkání. Bylo by tedy vhodné se zamyslet nad tím, jak by se tato situace v budoucnu mohla zlepšit. V úvahu připadá například edukativní školení pro soudce zabývající se předmětnou agendou, jejichž prostřednictvím by se soudci blíže seznámili s tímto institutem a následně by jej v praxi více používali.

Empirický výzkum podpořil výsledky vzešlé z analýzy statistik Ministerstva spravedlnosti týkající se nedostatečného využívání nařízeného setkání. Zapsaní mediátoři se domnívají, že soudy by měly častěji ukládat účastníkům soudního řízení povinnost setkat se s mediátorem. Ve výzkumu byly i rozebrány důvody, které soudce mohou vést k nepoužití tohoto procesního prostředku. Předsedové soudu nemají dostatek znalostí týkající se dané oblasti a nerozumí principům a procesu mediace. Navíc mediaci považují za neefektivní metodu řešení sporů a uloženou povinnost setkat se s mediátorem pokládají z procesního hlediska za zbytečnou. Dále bylo vyzkoumáno, že mediátor potřebuje k provedení nařízeného setkání v průměru 95 minut. Snížení časové dotace v textu zákona by mohlo vést k vyšší účasti na daném setkání. Nejdůležitějším výstupem výzkumu ovšem bylo potvrzení efektivity setkání stran s mediátorem. Účastníci soudního řízení se po dostavení na setkání s mediátorem v 70 % případů rozhodli pro pokračování v procesu mediace. Následně 50 % sporných stran dospělo ke zdárnému konci mediace a byla mezi nimi uzavřena mediační dohoda. I empirický výzkum se zabýval chystanou novelou občanského řádu soudního. Většina z dotázaných se domnívá, že věcný záměr týkající se mediace, nebude správný legislativní počín. V této souvislosti je vhodné ještě podotknout, že před chystanou novelou OSŘ mohli účastníci soudního jednání počítat s tím, že četnost soudem nařízeného setkání se zapsaným mediátorem se bude zvyšovat a v souvislosti s tím i poroste pravděpodobnost, že i jim bude soudem uložena povinnost setkat se s mediátorem. V současné době tuto domněnku nelze zastávat, jelikož si nemůžeme být jistí tím, jak daný institut bude legislativně ošetřena a zda nedojde dokonce k jeho vypuštění z textu zákona.

Zastávám názor, že potenciál mediace, jako metody řešení sporů, ještě nebyl u nás zcela rozvinut. V budoucnu by mohla mediace zastávat silnou pozici mezi veškerými metodami řešení sporů. Co se týče institutu nařízeného setkání s mediátorem, tak podle mého názoru není vhodné, při již fungující praxi, vyřadit tento procesní nástroj z právního prostředí

České republiky. Spíše bychom se měli soustředit na jeho vhodnější využití v praxi.

Domnívám se, že stanovené cíle této diplomové práce byly naplněny. Byla zhodnocena efektivita a účelnost nařízeného prvního setkání s mediátorem a bylo poukázáno na nedostatky, které se týkají dané problematiky. Téma diplomové práce bylo pro mě velice přínosné a ráda bych se mediací v budoucnu věnovala.

Použité zdroje

Monografie

1. BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer. Právo prakticky, 2015, s. 85. ISBN 978-80-7552-221-4.
2. GRYGAR, Jiří. *Zákon o mediaci a související předpisy: s komentářem a vzory podle stavu k 1.1.2014 v návaznosti na nový občanský zákoník a novou úpravu procesních předpisů*. Praha: Leges. Komentátor, 2014, s. 232. ISBN 978-80-7502-009-3.
3. HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada. Psyché (Grada), 2011, s. 270. ISBN 978-80-247-3134-6.
4. HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada. Psyché (Grada), 2013, s. 512. ISBN 978-80-247-4109-3.
5. HOLÁ, Lenka; Miluše HRNČIŘÍKOVÁ. *Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges. Student (Leges), 2017, s. 166. ISBN 978-80-7502-246-2.
6. JANOTOVÁ, Magda. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy. Právo a management, 2014, s. 152. ISBN 978-80-87974-07-0.
7. JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 609. ISBN 978-80-7552-034-0.
8. KOTULA, Jan; Tomáš DOLEŽAL. *Mediace a další vybrané formy mimosoudního řešení sporů ve zdravotnictví*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s. ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015, s. 86. ISBN 978-80-87382-72-1.
9. KOZEL, Roman. *Moderní marketingový výzkum: nové trendy, kvantitativní a kvalitativní metody a techniky, průběh a organizace, aplikace v praxi, přínosy a možnosti*. Praha: Grada. Expert (Grada), 2006, s. 277. ISBN 80-247-0966-X.
10. PLAMÍNEK, Jiří. *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. 3., upr. a dopl. vyd. Praha: Grada. Poradce pro praxi, 2012, s. 134. ISBN 978-80-247-4485-8.

11. POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013, s. 197. ISBN 978-80-87785-00-3.
12. ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012, s. 207. ISBN 978-80-262-0091-8.

Články

13. BOOMER, R. G.. *Making the Most of Court Ordered Mediation*. Dispute Resolution Journal, [online]. 1994, [cit. 6.3.2019] Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=bsu&AN=9410274446&lang=cs&site=ehost-live&custid=s4992271>
14. BŘÍZA, Petr; Filip GATNER. *První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe*. Bulletin-advokacie [online]. 12.05.2016 [cit. 11.3.2019]. ISSN 1805-8280. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediator-em-z-pohledu-praxe#ftn8>
15. BUSHATI, E.; SPAHO, E.. *Mediation: A concept that has to do not just with the justice system*. [online]. 2013, [cit. 6.3.2019] Academicus, Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=e5h&AN=84754974&lang=cs&site=ehost-live&custid=s4992271>
16. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Výklad institutu Prvního setkání s mediátorem z hlediska jeho obsahu a úhrady - Stanovisko sekce ADR ČAK* [online]. 28.11.2017, [cit. 27.2.2019]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/pro-advokaty/mediace/aktuality/vyklad-institutu-prvniho-setkani-s-mediator-em-z-hlediska-jeho-obsahu-a-uh rady---stanovisko-sekce-adr-cak_1.pdf
17. DOLEČEK, Marek. *Mediace jako alternativa k soudnímu řízení* [online]. 28.12.2016, [cit. 27.2.2019]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/mediace-jako-alternativa-k-soudnimu-rizeni-ppbi-85522.html#!&chapter=3>

18. ĎURLÍKOVÁ, Zuzana. *Krok za krokem k novému civilnímu řádu soudnímu* [online]. 2.2.2018, [cit. 27.2.2019]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/krok-za-krokem-k-novemu-civilnimu-radu-soudnimu>
19. HÁJKOVÁ, Šárka. *Mediace v kontextu občanského soudního řízení*. Bulletin-advokacie [online]. 2.8.2013, [cit. 27.2.2019]. ISSN 1805-8280. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/mediace-v-kontextu-obcanskeho-soudniho-rizeni>
20. HÁJKOVÁ, Šárka Dana POTOČKOVÁ, *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?* [online]. 2018, [cit. 27.2.2019]. Dostupné z: http://www.conflict-management.org/upload/ke-stazeni/Soudce_05_18_ukazka.pdf
21. HORÁČEK, Tomáš. *Základní principy mediace (z právního a neprávního pohledu)*. Bulletin advokacie [online]. 2013, [cit. 26.2.2019]. ISSN 1805-8280. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zakladni-principy-mediace-z-pravniho-i-nepravniho-pohledu>
22. CHLUMSKÁ, Karla. *Výhody a nevýhody mediace* [online]. [cit. 26.1.2019]. Dostupné z: <http://scc.cz/www/mediace/vyhody-a-nevyhody-mediace/>
23. JELÍNKOVÁ, Petra, *První setkání se zapsaným mediátorem v praxi*. Bulletin-advokacie [online]. 23.04.2015, [cit. 11.3.2019]. ISSN 1805-8280. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediator-em-v-praxi?browser=mobi>
24. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Podpora mediací: Ministerstvo spravedlnosti vytvořilo nový materiál pro soudce* [online]. 19.4.2018, [cit. 27.2.2019]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp?clanek=podpora-mediaci-ministerstvo-spravedlnosti-vytvorilo-novy-material-pro-soud-1>
25. ROSŮLKOVÁ, Jana. *Advokátka Martina Doležalová: Osvěta o mediaci chybí, je nutné zachovat první setkání* [online]. 25.8.2018 [cit. 27.3.2019]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/08/advokatka-martina-dolezalova-osveta-o-mediaci-chybi-je-nutne-zachovat-prvni-setkani/>
26. RÝDLOVÁ, Hana. *Věcný záměr nového civilního řádu soudního*. Bulletin-advokacie [online]. 15.11.2017, [cit.

27.2.2019,]. ISSN 1805-8280. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vecny-zamer-noveho-civilniho-radu-soudniho?browser=mobi>

27. PORTEŠOVÁ, Véronique-Laura. *Problematické aspekty právní úpravy v občanském soudním řádu a v zákoně o zvláštních řízení soudních* [online]. 20.2.2018, [cit. 27.2.2019]. Dostupné z: <https://www.mediace.cz/cs/a/problematicke-aspekty-pravni-upravy-v-obcanskem-soudnim-radu-a-v-zakone-o-zvlastnich-rozenich-soudnich>
28. PORTEŠOVÁ, Véronique-Laura. *Věcný záměr k novému civilnímu řádu soudnímu* [online]. 11.3.2018, [cit. 27.2.2019]. Dostupné z: <https://www.mediace.cz/cs/a/vecny-zamer-k-novemu-civilnimu-radu-soudnimu>
29. ŠKUTOVÁ, Markéta. *O mediaci* [online]. 15.1.2014, s. 4 [cit. 5.3.2019]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/o_mediaci.pdf
30. ŠTANDERA, Jan; Hana LENGHARTOVÁ. „Advokatní“ mediace na vzestupu. *Bulletin advokacie* [online]. 2015, [cit. 26.2.2019]. ISSN 1805-8280. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/advokatni-mediace-na-vzestupu?browser=mobi>

Internetové zdroje

31. *Columbia Electronic Encyclopedia, 6th Edition: Mediation* [online]. 2019, [cit. 6.3.2019]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=asn&AN=134480858&lang=cs&site=eds-live&custid=s4992271>
32. *Statistická ročenka České republiky - 2018: Soudnictví, kriminalita, nehody* [online]. 2018, [cit. 8.3.2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/29-soudnictvi-kriminalita-nehody>

Právní předpisy

Zákony

33. Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a změně některých zákonů

34. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
35. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
36. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
37. Vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora

Právní předpisy EU

38. *Evropský etický kodex mediátora*, Brusel. 2004, Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf

Ostatní

39. *Důvodová zpráva k zákonu o mediaci*, In: *Sněmovní tisk 426/0, část č. 1/2 Vl.n.z. o mediaci - EU*. Praha, 2011, Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=426&CT1=0>
40. *Věcný záměr civilního řádu soudního*, Dostupné z: <https://crs.justice.cz/>

Příloha č. 1 - E-mailová korespondence

Vážený mediátor,

jmenuji se Dita Ondráčková a jsem studentkou 5. ročníku Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Dovoluji si Vás oslovit touto cestou a zdvořile Vás poprosit o vyplnění krátkého dotazníku k diplomové práci na téma První nařízené setkání s mediátorem.

Výsledky výzkumu budou sloužit pouze pro potřeby diplomové práce a budou zcela anonymní.

Mnohokrát Vám děkuji za Váš čas.

Dotazník naleznete na tomto odkazu:
https://docs.google.com/forms/d/12EX7AtoTFt-SYQsvFwGjgOUA3MMYGrQHeC_S6HE9nqM/edit

S pozdravem,
Dita Ondráčková